

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Vliv zneužívání a nedostatečné péče na vývoj dětí v Ugandě

Bakalářská práce

Studijní program

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Autor: Eliška Krumplová
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Jan Říkovský, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 25.4. 2024

Eliška Krumplová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce, panu Mgr. Ing. Janu Říkovskému, Ph.D. za jeho podporu, motivaci a vstřícné vedení v průběhu psaní této práce. Děkuji za jeho připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytl. Poděkování také patří i dalším vyučujícím, kteří mi poskytovali cenné rady nejen při tvorbě této práce, ale také v průběhu studia. Na závěr bych ráda poděkovala mé rodině a přátelům, kteří mi byli v průběhu studia velkou oporou.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	10
1 Cíl práce	13
2 Představení tématu a vymezení pojmů	14
2.1 Domácí násilí	14
2.1.1 Projevy domácího násilí	14
2.2 Zneužívání dítěte a Syndrom CAN	15
2.3 Zanedbávání péče	15
2.4 Dětská práce	16
3 Formy týrání dětí	18
3.1 Fyzické týrání	18
3.2 Psychické týrání a šikanování	18
3.3 Sexuální zneužívání	19
3.4 Zanedbávání	19
4 Ohrožené skupiny	20
5 Sociální práce s dětskými oběťmi zneužívání, zanedbávání péče a s oběťmi domácího násilí	21
5.1 Teorie sociální práce	21
5.2 Techniky	25
5.3 Metody sociální práce	27
5.3.1 Případová práce	28
5.3.2 Práce se skupinou	28
5.3.3 Práce s dětmi a s rodinou	29
5.4 Školská sociální práce	30
6 Specifická role sociálního pracovníka	31
7 Sociální politika	32
7.1 Sociální politika v České republice	32
7.2 Sociální politika v Ugandě	34
8 Legislativa	36
8.1 Mezinárodní právní dokumenty	36
8.2 Dokumenty o ochraně a práv dítěte v České republice	38
9 Etický rozměr	41
10 Situace v Ugandě	43
10.1 Data UNICEF	43
10.2 Data Keilah Community Childcare Uganda	44
11 Analýza potřebnosti	47
11.1 Příčiny problému	47

11.2Dopady problému	48
11.3Specifika a velikost cílové skupiny	49
11.4Specifikace stakeholderů a příklady řešení problematiky	50
11.5Příklady dobré praxe.....	51
11.6Závěr analýzy potřeby	53
12 Cíl projektu	54
13 Cílová skupina a příjemci pomoci	55
13.1Přímá cílová skupina	55
13.2Nepřímá cílová skupina	55
14 Zdroje financování projektu	56
15 Klíčové aktivity	58
15.1Fáze přípravy	58
15.1.1 Klíčová aktivita 1: Nábor a výběrové řízení na pozici sociálního pracovníka.	58
15.1.2 Klíčová aktivita 2: Přípravení místa pro setkávání	59
15.1.3 Klíčová aktivita 3: Informování zaměstnanců a dětí o plánovaném projektu..	59
15.2Fáze realizace projektu	60
15.2.1 Klíčová aktivita 4: Nástup SP do organizace	60
15.2.2 Klíčová aktivita 5: Vytvoření harmonogramu jednotlivých setkání na následující 2-3 měsíce	61
15.2.3 Klíčová aktivita 6: Pilotní verze pravidelných setkání.....	61
15.2.4 Klíčová aktivita 7: Monitoring	62
15.2.5 Klíčová aktivita 8: Navržení harmonogramu	62
15.2.6 Klíčová aktivita 9: Zahájení pravidelných setkání a průběžný monitoring po dobu trvání projektu	62
15.2.7 Klíčová aktivita 10: Evaluace a ukončení projektu.....	63
16 Výstupy, očekávané výsledky a přidaná hodnota projektu	64
17 Management rizik	65
18 Harmonogram projektu.....	68
19 Rozpočet projektu.....	69
20 Logický rámec projektu	70
Závěr.....	73
Bibliografie.....	74

Seznam zkratk

IFSW – Internation Federation of Social Work

ILO – International Labour Organization

KCCU – Keilah Community Childcare Uganda

SP – Sociální pracovník

UNICEF – United Nations International Childrens Emergency Fund

Úvod

Téma bakalářské práce jsem zvolila v návaznosti na zážitky a poznatky mé zahraniční praxe v Ugandě, jenž byla součástí bakalářského studia. Praxe mi v mnohém otevřela oči a zároveň mi poskytla komplexní vhled na problematiku zneužívání dětí a nedostatečné péče na území Ugandy. Problematika dětské práce, zneužívání a různé formy násilí páchané na dětech jsou bohužel stále aktuální v různých zemích světa a Uganda tomu není výjimkou.

Práce se skládá ze dvou na sebe navazujících částí. První část je zaměřena na teoretickou rovinu zkoumané problematiky. V úvodní kapitole je stanoven cíl práce, načež navazující kapitoly představují jednotlivé pojmy, které s problematikou úzce souvisí a vymezují konkrétní cílovou skupinu. Teoretická část taktéž zahrnuje roli sociální politiky a teorií a metod sociální práce či legislativy. Představuje jednotlivé aktéry, nástroje či teorie, kterými lze na tuto problematiku v kontextu České republiky, ale také Ugandy reagovat. Zároveň není opomenut ani etický rozměr a dilemata, které s sebou tato problematika přináší.

Praktickou částí této práce je analýza potřebnosti a z ní vycházející projekt, který na problematiku zneužívání dětí a nedostatečné péče v konkrétním kontextu navazuje.

Analýza potřebnosti projektu přehledně shrnuje zásadní poznatky této práce, jež jsou pro projekt klíčovými. Navrhovaný projekt je zaměřen na snížení negativních dopadů, které zneužívání či zanedbávání péče na oběti, v tomto případě nezletilé děti, má. Projekt je vztahován na konkrétní organizaci Keilah Community Childcare Uganda, působící v oblasti Mukono, která se nachází východně od hlavního města Ugandy.

Práce je touto organizací v mnohém inspirována a zároveň z jejích zkušeností v určité míře čerpá. Jejím cílem je poskytování vzdělání a zdravotní péče dětem ve věku 3-16 let. Zároveň se organizace zaměřuje na poskytování pomoci a podpory zranitelným dětem, které jsou oběťmi různých forem zneužívání či nedostatečné péče. Další aktivitou, které se organizace dlouhodobě věnuje je sponzorství dětí na dálku. Navazuje spolupráci s komunitními lídry či dobrovolníky, kteří průběžně mapují aktuální stav rodin, které spadají do jejich geografické oblasti. Tito dobrovolníci následně informují organizaci o často zhoršeném stavu některých z dětí. Pracovníci z organizace následně danou komunitu navštíví a provedou sociální šetření, díky kterému mohou komplexně vyhodnotit danou situaci. Posléze je jedinec zařazen na seznam dětí, které potřebují akutní pomoc a čeká, než získá svého sponzora, který mu bude poskytovat finanční podporu. Po jeho nalezení a absolvování celého procesu, které s sebou sponzorství na dálku přináší je umístěno do zmiňované organizace. Ta mu poskytuje přístřeší, stravu, vzdělání a zároveň usiluje o naplnění duchovních potřeb.

Na celou tuto problematiku se bakalářská práce snaží nahlížet optikou holistického pojetí. Z předešlého odstavce lze konstatovat, že organizace usiluje o naplnění biologických a spirituálních potřeb, avšak aby bylo možné hovořit o holistickém pojetí, je třeba ošetřit zbývající dvě roviny, kterými jsou oblasti psychologická a sociální. Navrhovaný projekt se tak zabývá specifickými příčinami tohoto problému a pokouší se navrhnout možné východisko pro ošetření zbylých oblastí.

Praktická část dále představuje záměr, cíl a předpokládaný výsledek projektu. Další kapitoly objasňují potřeby a velikost cílové skupiny projektu. Dále jsou popsány fáze projektu s jednotlivými klíčovými aktivitami, které jsou potřebné pro dosažení stanoveného cíle. Management rizik vytyčuje jednotlivá rizika, která mohou v průběhu projektu nastat a jejich pravděpodobnost a možný dopad. V závěru praktické části je také harmonogram, rozpočet a shrnutí pomocí logického rámce projektu. Poslední kapitola této práce popisuje přidanou hodnotu celého projektu.

1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je za pomoci odborných a dostupných zdrojů teoreticky ukotvit a vymezit problematiku zneužívání dětí a nedostatečné péče v konkrétní oblasti v Ugandě a na základě zjištěných informací vypracovat projekt. Projekt bude vycházet z poznatků analýzy potřeby, jejímž účelem bude zmapovat příčiny, důsledky a možná řešení této problematiky.

2 Představení tématu a vymezení pojmů

Zneužívání dětí a nedostatečná péče jsou závažnými společenskými problémy s dlouhodobými negativními dopady nejen na zdraví, ale také na vývoj a celkové blaho dítěte. Zneužívání zahrnuje formy fyzického, sexuálního, ale také emocionálního násilí páchané na oběti. Zanedbávání péče představuje nenaplňování základních potřeb dítěte, kterými mohou být např. nezajištění adekvátní výživy, vzdělání a zdravotní péče. Pro lepší porozumění a pochopení kontextu budou v následujících podkapitolách pojmy, které s touto problematikou souvisí, popsány.

2.1 Domácí násilí

Pojem „domácí“ naznačuje, že násilí je před zraky ostatních lidí skryté. Probíhá pouze v domácnosti, mezi páry či dalšími členy domácnosti (Kobský, 2012).

Násilí je pácháno na ženách i mužích a v širším pojetí lze hovořit také o násilí páchané na dětech či seniorech. Síla násilných incidentů bývá stupňována. (Bílý kruh bezpečí, [b.d.])

Definice násilí má v odborné literatuře mnoho pojetí, nejznámější a nejrozšířenější definici ve své knize použila Haškovcová (2004). Násilí je *„úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti“* (Haškovcová, 2004).

O domácím násilím hovoříme v případě, že jsou naplněny všechny tyto znaky:

- výskyt násilí,
- opakovanost a dlouhodobost
- zřejmé a nezpochybnitelné role (násilí je jednostranné a násilná a ohrožená osoba si nemění role)
- eskalace (stupňování násilných činů, od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým napadením až k trestným činům) (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

2.1.1 Projevy domácího násilí

Psychické násilí

Jedná se o různé formy urážek, ponižování, zesměšňování nebo ničení osobních věcí (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

Fyzické násilí

Může zahrnovat různé formy fyzického napadení např. pohlavky, tahání za vlasy, omezování

pohybu a ve vážnějších případech až bití ohrožující zdraví nebo dokonce život (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

Sexuální násilí

Nucení k sexuálním praktikám nebo jiným sexuálním aktivitám (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

Ekonomické násilí

Násilná osoba kontroluje či omezuje finance oběti, nutí ji k odevzdání peněz a znemožňuje či zakazuje odchodu do zaměstnání (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

Sociální izolace

Úplný zákaz či izolace od okolního světa, rodiny, přátel nebo kolegů z práce (Bílý kruh bezpečí, [b.d.]).

Domácí násilí je seskupení událostí projevujících a vyvíjejících se v čase. Násilná osoba zveličuje svou moc nad oběti a opakuje se tak určitý cyklus na sebe navazujících se skutečností, které jsou tvořeny jednotlivými fázemi. Jednotlivé fáze jsou popisovány jako fáze napětí, násilí, usmíření a fáze klidu. Každá z těchto fází bývá různě dlouhá. (Bílý kruh bezpečí, [b.d.])

2.2 Zneužívání dítěte a Syndrom CAN

Syndrom CAN pochází z anglického termínu Child Abuse and Neglect, toto pojmenování označuje zneužívané, zanedbávané a týrané dítě (Presslerová, 2023). Pojetí tohoto termínu bylo však formováno postupně. V roce 1962 byl lékařem C. H. Kempe popsán „syndrom bitého dítěte“ jako soubor několika různorodých poranění, která nemohla být zapříčiněna úrazem.

Podrobnější zkoumání následně ukázalo, že všechny děti, které zažívají tělesné týrání, trpí také emocionálně a psychicky a o pár let později byl syndrom bitého dítěte doplněn také o psychické týrání. V 60. a 70. letech 20. století se k této obsáhlé problematice přiřazuje také sexuální zneužívání a formuluje se tak samostatný pojem *syndrom CAN*. (Presslerová, 2023)

Syndrom lze definovat jako nenáhodné, vědomé či nevědomé jednání rodičů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a poškozuje duševní, tělesný i společenský stav a vývoj dítěte (Presslerová, 2023). V krajních případech může vést i k úmrtí jedince (Dunovský, 1995).

2.3 Zanedbávání péče

Zanedbávání obnáší vědomé či nevědomé aktivity, kterých se dopouští dospělý jedinec na dítěti a jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte. Jedná se o takový

nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu na vývoji dítěte jak v oblasti duševní, tak fyzické. (Zdravotní komise Rady Evropy, 1992)

Nejedná se pouze o zanedbávání citové a tělesné schránky dítěte, ale také o zanedbávání výchovy či vzdělávání a v neposlední řadě také nedostatečné poskytování základních potřeb dítěte (Státní zdravotní ústav, 2024).

Zanedbáním péče se dopouští rodič, či osoba, která se o dítě stará a která ignoruje základní potřeby dítěte. Mezi základní potřeby patří především pocit bezpečí, láska a přijetí. (Vaníčková, 2023) Neméně důležitými jsou ty hmotné, a tedy zdravá a pravidelná strava a poskytnutí přístřeší. Zanedbání péče dítěte se projevuje v rovině emocionální, fyzické i duševní. Mezi příčiny zanedbání péče lze zařadit neznalost rodičů, kteří mohou sami pocházet ze zanedbávaného prostředí, další příčinou může být nedostatek prostředků, který je zapříčiněn dlouhodobou chudobou. Skutečnost, že je dítě neplánované a nechtěné může být také jednou z velmi závažných příčin zanedbávání péče. (Vaníčková, 2023)

2.4 Dětská práce

Definice dětské práce je vhodně popsána v článku 1. Úmluvy o právech dítěte, který uvádí: *„Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“* (Úmluva o právech dítěte).

Věkovou hranici osmnácti let respektují i podobné dokumenty, které se problematikou dětské práce zabývají. Dalším dokumentem vztahujícím se k dětské práci je Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání (Minimum Age Convention No. 138), jenž byla přijata Mezinárodní organizací práce (International Labour Organization, dále jen ILO). Hranicí pro vstup do zaměstnání byl stanoven věk 15 let, pokud však dítě nevykonává těžkou práci, která nemá negativní vliv na jeho vývoj a zdraví a nenarušuje pravidelnou školní docházku. Pro fyzicky či morálně náročnou práci je věková hranice pro nástup do zaměstnání 18 let. ILO však konstatuje, že ne každá práce vykonávaná dětmi by měla být za dětskou práci považována a nutně eliminována (ILO, [b.d.]). *„Jde o takovou práci, která je vykonávána s ohledem na zdraví a vzdělání dětí, je příležitostná, legální a jedná se o lehkou práci, která učí děti zodpovědnosti.“* (Báborská, 2012).

Pojem „dětská práce“ je povětšinou definován jako druh práce, který zabraňuje dětem prožívat dětství, jejich osobní růst, omezuje jejich důstojnost a poškozuje jejich duševní i fyzický vývoj.

Přímo se jedná o práci, která je duševně, fyzicky, morálně či společensky nebezpečná a pro děti škodlivá. A zároveň, nebo zasahuje či narušuje jejich povinnou školní docházku. (ILO, [b.d.])

3 Formy týrání dětí

3.1 Fyzické týrání

Jedná se o úmyslné ubližování dítěti, za pomoci nepřiměřeně bolestivých a zraňujících trestů, časté nadužívání fyzických trestů či neúměrně tvrdé trestání vzhledem k „prohřešku“ dítěte. Jde o neadekvátní trestání dítěte, které se stává převažujícím výchovným prostředkem. Fyzické násilí může být také ojedinělé, avšak v nadměrné míře. (Dětské krizové centrum, [b.d.])

Fyzické týrání má za důsledek modřiny, popáleniny nebo zlomeniny, které vyvstanou na těle dítěte po každém použití tělesné síly s cílem způsobit bolest (Státní zdravotní ústav, 2024).

3.2 Psychické týrání a šikanování

Psychické týrání zahrnuje zesměšňování, ponižování a kritizování dítěte v soukromí nebo na veřejnosti. Do této formy týrání mohou spadat i nepřiměřeně vysoké nároky, které jsou od dítěte vyžadovány. (Státní zdravotní ústav, 2024)

Psychické týrání má šest vývojových fází, mezi které patří:

1. Ústrky a odmítání
2. Terorizování
3. Využívání a korumpování
4. Odmítání citové odezvy
5. Izolace
6. Nezájem o výchovu (Státní zdravotní ústav, 2024)

Mezi hlavní důsledky psychického týrání patří mimo jiné:

- citové, duševní nebo tělesné opoždění vývoje, jenž může mít za následek také horší prospěch, než by skutečně odpovídal dané vývojové fázi jedince,
- ztráta důvěry, citová plochost, neschopnost navazovat sociální vazby či nedostatek empatie
- nízké či velmi vysoké sebevědomí
- sklony k sebeobviňování nebo sebepoškozování, strach z nových situací
- nejistota ve vztazích, nedůvěra k dospělým lidem, kteří se snaží dítěti pomoci, nebo naopak přílišné lpění na těchto lidech
- agresivita či pasivita, snížená schopnost prosadit se, vyjádřit své názory či požadavky. (Státní zdravotní ústav, 2024)

3.3 Sexuální zneužívání

Jedná se o nepatřičné vystavování dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti a chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní doteky, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě do péče svěřeno či tím, kdo dítě zneužívá. (Právo na dětství, [b.d.]).

Zneužívající osobou tak může být rodič, trenér, pedagog, jakýkoliv známá či neznámá osoba. Za sexuální zneužívání lze tedy považovat veškeré chování se sexuálním podtextem, přičemž není zcela tak podstatné, jak je dítětem vnímáno. Existuje mnoho forem zneužívání, které mohou být dítětem vnímány jako příjemné, což však za žádných okolností nesnižuje následky na psychologický vývoj dítěte či společenskou nebezpečnost (Žaludová, 2008).

3.4 Zanedbávání

Jedná se o nedostatek péče, jenž způsobuje vážnou újmu ve vývoji dítěte nebo jej nějakým způsobem ohrožuje. Jde o zanedbávání citové, tělesné, zanedbávání výchovy i vzdělávání a v neposlední řadě také nedostatečné poskytování základních potřeb dítěte (Státní zdravotní ústav 2024).

4 Ohrožené skupiny

Někteří jedinci mohou být ohroženi více než jiní, a to z několika možných důvodů.

V této kapitole jsou stručně popsány skupiny zranitelných osob, u kterých se vyskytuje větší riziko ohrožení domácím násilím.

Ševčík, Špatenková a kol. (2011) rozdělují tyto skupiny následovně:

- Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím
- Muži jako osoby ohrožené domácím násilím
- LGBT jako osoby ohrožené domácím násilím
- Děti jako osoby ohrožené domácím násilím
- Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím (Ševčík, Špatenková a kol. 2011).

Další skupinou, která může být více zranitelnou a je u ní zvýšené riziko násilí jsou osoby s postižením (In IUSTITIA, 2021). Tato organizace zahájila online výzkum, který mapoval šíři násilí páchaného na lidech se zdravotním postižením. Předběžné výsledky výzkumu ukázaly, že s nějakou z forem násilí se v průběhu života setkalo až 73 % respondentů. (In IUSTITIA, 2021)

Ve vztahu ke zkoumané problematice, která se vztahuje převážně na děti, jako oběti zneužívání či zanedbávání péče, jsou níže popsány také konkrétní skupiny, které jsou ohrožené více než jiné:

- děti pocházející z rodin, které žijí v sociální izolaci, stranou od společnosti,
- děti žijící v rodinách, které sužuje dlouhodobý stres a napětí, členové rodiny se potýkají se závislostí, anebo vyskytující se domácí násilí mezi partnery,
- děti cizí národnosti nebo etnika, které se nejsou schopny dorozumět se v jazyce dané země či lokality,
- děti ohrožené válečným konfliktem či žijící v oblasti zasažené přírodní katastrofou,
- děti narozené do rodiny, která se potýká s ekonomickými potížemi,
- děti samoživitelů, nezletilých rodičů nebo také děti narozené do rodin s náboženskými rozdíly dané komunity,
- děti z početné rodiny, děti se zdravotním či duševním znevýhodněním či sirotci (Státní zdravotní ústav, 2024).

5 Sociální práce s dětskými oběťmi zneužívání, zanedbávání péče a s oběťmi domácího násilí

Při práci s oběťmi zneužívání, domácího násilí či dětmi, kterým není poskytována dostatečná péče je třeba klást důraz na upřednostnění jejich zájmů. Oběti těchto činů často sužují pocity zahanbení, ponížení, jsou vystrašené a mnohdy si dávají vznik těchto událostí neprávem za vinu. Pro tyto jedince je maximální podpora nesmírně důležitá. Důraz by měl být také kladen na to, aby bylo zamezeno prostoru pro vznik sekundární viktimizace. (Čírtková, Vitoušová, Matoušek, 2010) K sekundární viktimizaci může docházet při opakovaných rozhovorech sociálního pracovníka, kdy se snaží o posouzení životní situaci dítěte na základě jeho výpovědi. Při posuzování takové situace je vhodná spolupráce sociálního pracovníka s dalšími odborníky, které se danou problematikou zabývají.

Matoušek ve svém díle uvádí, že na dítě je potřeba brát zřetel z pohledu biologicko-psychologicko-sociálního hlediska, a proto je třeba posuzovat jak jeho zdravotní stav, tak i psychologické, sociální a právní hledisko (Matoušek, 2013, s. 223).

Níže v této kapitole jsou popsány některé z využívaných teorií a metod sociální práce, které jsou vhodné pro práci sociálního pracovníka s dětmi, jež jsou oběťmi zkoumané problematiky.

5.1 Teorie sociální práce

Pro ukotvení této problematiky v kontextu sociální práce je vhodné uvést také její definici, která poskytuje ucelený vhled do této profese. Definice výstižně popisuje podstatu a důležitost této profese a zároveň uvádí principy, ze kterých konkrétní teorie a metody sociální práce vycházejí.

Mezinárodní definice sociální práce (2014) dle IFSW zní takto: „*Sociální práce je na praxi založená profese a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu a rozvoj, sociální soudržnost a zplnomocňování lidí. Pro sociální práci jsou zásadní principy sociální spravedlnosti, lidských práv, společenské zodpovědnosti a respektu k rozmanitosti. Sociální práce podporuje lidi a jejich okolí v řešení těžkých životních situací a výzev, aby se zvyšovala jejich životní pohoda. Opírá se přitom o teorie sociální práce, společenských a humanitních věd a o vlastní znalosti.*“

Mnoho využívaných teorií sociální práce je vyvinuto z obdobných oborů humanitního zaměření, jsou však přizpůsobena specifickým potřebám sociálních pracovníků pro práci s klienty. Existují však teorie, které byly pro sociální práci přímo vytvořeny, je proto důležité,

aby pracovníci z těchto teorií vycházeli a využívali je, ať už se jedná o jakékoliv odvětví sociální práce s rozdílnými cílovými skupinami. Jednotlivé teorie napomáhají sociálním pracovníkům řešit konkrétní problematiku a situaci klienta, určují postup a zároveň vysvětlují důvod, proč konkrétní postup zvolit, aby byla situace klienta ošetřena ve všech rovinách. Správné využívání teorií sociální práce umožňuje dosahovat příznivých výsledků pro práci s klientem. Pokud by však nebyly tyto nástroje sociální práce v podobě teorií respektovány, mohlo by docházet k nepříznivým výsledkům spolupráce klienta a sociálního pracovníka. (Navrátil, 2001) V některých případech nelze při řešení nepříznivé životní situace klienta použít pouze jednu teorii, ale následovat a propojovat více teorií současně (Gulová, 2011). Teorie sociální práce mají vícero kritérií pro jejich dělení. Jedním z možných dělení je podle toho, komu jsou určena a čím se primárně zabývají. Lze je tedy rozlišit na teorie klientova světa, teorie o sociální práci a teorie sociální práce. (Sibeon, 1990 in Navrátil, 2001)

Následující odstavce popisují vybrané teorie, jenž je možné pro práci s touto konkrétní cílovou skupinou využít. Při využívání těchto teorií je třeba zohledňovat daný kontext a reálné možnosti řešení těchto situací na specifickém území.

Přístup orientovaný na klienta

Vychází z humanistických a existencionálních teorií, jejichž zakladatelem a hlavním představitelem je americký psycholog Carl R. Rogers. Jde především o způsob navázání vztahu ke klientovi a jak tento vztah klient vnímá. (Navrátil, 2001) Kongruence, opravdovost, bezpodmínečná pozitivní vazba a empatie – jednání vycházející v souladu se svým prožíváním. To jsou hodnoty, o které by dle Rogerse měl pomáhající pracovník v tomto terapeutickém vztahu usilovat. Přistupuje ke klientovi jako opravdová osoba, která se snaží o sdílení vztahu. Výsledkem bezpodmínečné zpětné vazby vykazuje pracovník úsilí o přijetí klientovy osobnosti bez jakéhokoliv hodnocení postojů či chování. Zároveň se díky empatii snaží chápat a více do hloubky prožívat klientovu situaci z jeho perspektivy. (Navrátil, 2001)

Jedná se o nedirektivní a nehodnotící přístup, kdy je důraz kladen na přítomnost a vztah mezi klientem a pracovníkem. Sociální pracovník uplatňuje především techniku aktivního naslouchání a autentické přátelství. (Navrátil, 2001)

Sociálně ekologický přístup

Během práce s touto cílovou skupinou je třeba brát v potaz nejen klienta samotného, ale také jeho sociální prostředí, které o jeho situaci mnohdy napoví více, než klient sám (Navrátil a kol., 2003). Dle Matouška (2010) je základem tohoto přístupu fakt, že by se měla sociální práce zaměřovat na dvojí perspektivu: **na člověka** (jakožto na systém) a na **jeho situaci** (jeho

prostředí). Hodnoty ekologicky orientované sociální práce pramení z přesvědčení o hodnotě každého jedince a z uznání potřeby rozvoje demokratické a ohleduplné společnosti. Tato východiska kladou důraz na člověka i jeho prostředí a vzájemnou provázanost. (Navrátil, 2001)

Sociální práce vycházející z tohoto přístupu se zabývá kontakty, vazbami jedinců a jejich prostředím, mezi kterými dochází k souběžnému ovlivňování. Nezaobírá se pouze problémy a konflikty, ale také silnými stránkami, zdroji a kvalitou jedince a jeho prostředí.

Sociálně ekologický přístup se orientuje na silné stránky klienta, jeho vrozenou touhu po zdraví a přizpůsobuje prostředí klienta v návaznosti na jeho potřeby a usiluje o zlepšení vztahů a klientova prostředí (Grujičová, Kubička, 2009). Tento přístup poukazuje na to, že mnoho problému v životě klienta dává za vznik právě prostředí, ve kterém klient žije (Matoušek, 2010).

Výchova dětí v Ugandě je z velké míry ovlivňována také vlivy prostředí, ve kterém rodina a dítě žije, proto je velmi podstatné, aby byla ošetřována i tato rovina. V určité fázi vývoje dětí hraje právě prostředí významnou roli a v některých případech to může zapříčinit vznik nežádoucího chování jedinců.

Psychosociální přístup

Havránková (2013) konstatuje, že staví psychosociální přístup na individuální diagnostice, který je zároveň teoreticky zakotven v systémové perspektivě. Dbá na zohledňování biologických, psychologických, interpersonálních, sociálních a kulturních faktorů s ohledem na jedinečnost a dispozice každého klienta. Na jeho dovednosti, sociální a kulturní zázemí, materiální i sociální zdroje a v neposlední řadě také na interpersonální vztahy. Posouzení musí být vždy založeno na individuální bázi. V návaznosti na takovéto posouzení může být vypracován intervenční plán. Na začátku intervence se sociální pracovník zabývá nejen faktory, které ovlivňují povahu klientových potíží, ale zároveň těmi, které mohou mít vliv na klientovu míru participace v pomáhajícím vztahu. Jedná se převážně o klientovu motivaci a očekávání a o předchozích zkušenostech získaných při hledání pomoci. Sociální pracovník věnuje pozornost klientovým hodnotám, náboženskému přesvědčení, etnicitě, klientově životní situaci, intrapersonálnímu stavu aj. (Navrátil, 2007)

Klientova schopnost popsat a hodnotit svou situaci může být omezena několika faktory, ku příkladu věkem, pohlavím nebo jeho aktuálním psychickým stavem. Sociální pracovník tak musí být schopen vnímat řadu těchto faktorů, jelikož výrazným způsobem zabarvují interpretaci klientovy situace. Posuzovány jsou klientovy potřeby, nepříznivé situace, etnicita, rasa, životní cesta, sociální role, vztahy, stresory v jeho prostředí, schopnost zvládat životní nároky, interpersonální fungování a také dostupnost sociální podpory. (Navrátil, 2001)

Při posuzování klientovy situace čerpá sociální pracovník také z výsledků šetření dalších odborníků z příslušných oborů (Havránková, 2013).

Vztah vytvořený mezi klientem a sociálním pracovníkem je jedním z klíčových prvků celé intervence. Sociální pracovník by měl svým postojem a chováním navozovat upřímný a opravdový zájem o klienta a jeho situaci. Schopnost akceptace, vyjadřování respektu a tolerance jsou pro pracovníka klíčovými vlastnostmi ve vnímání reality klientových pocitů. Během intervence může sociální pracovník vystupovat v různých rolích a umožnit klientovi získat nápravnou zkušenost. Zároveň však musí dbát na to, aby klientovi nepředával své vlastní hodnoty a postoje a neposiloval závislost ve vztahu k němu. Součástí probíhající intervence je také příprava na zvládání emocí a pocitů, jenž mohou nastat při ukončování této spolupráce. (Navrátil, 2001)

Kognitivně behaviorální terapie

Sloučení kognitivní a behaviorální terapie dalo za vznik jednomu ze základních směrů v oblasti současné psychoterapie, a to právě kognitivně behaviorální terapii (KBT). Tento směr byl formulován koncem 70. let 20. století a stále se rozvíjí. (Možný, Praško, 1999, s.17) Styl terapie vychází z ověřených vědeckých principů, kdy zdůrazňuje přesný popis příznaků a problémů. Základem této terapie je promyšlené užití ověřených technik a klade důraz na terapeutický vztah, který je založen na spolupráci. (Možný, Praško, 1999, s. 13)

Terapie se zaměřuje na zkoumání a ovlivňování intrapersonálních psychických procesů a zároveň zjišťuje, jak se navzájem ovlivňují emoční prožitky a kognitivní procesy. Hlavní důraz je kladen na vnitřní motivaci klienta, protože on sám je hlavním nositelem změny. (Praško, Možný, Šlepecký, 2007, s.9)

KBT vychází z teorie, že původ psychických problémů je zapříčiněn ve špatných způsobech chování a myšlení, přičemž bývají naučené a udržované vnějšími a vnitřními faktory. Terapie se zaměřuje na to, aby byly tyto nevhodné způsoby jednání či smýšlení odnaučeny, a klient se přeučil novým, vhodnějším způsobům. (Možný, Praško, 1999, s.18)

Terapie se snaží přizpůsobit se individuálním potřebám klienta, v kontextu zkoumaného tématu jsou zmíněny následující hlavní rysy:

- **Relativní krátkost a časová omezenost** – KBT trvá několik měsíců, případně může trvat déle, než rok
- **Direktivnost** – zaměření se na konkrétní problémy s cílem dosažení dohodnutých cílů, pracovník je v této roli více aktivní a postupně se snaží odpovědnost přenášet na klienta
- **Strukturovanost** – terapie či jednotlivá sezení mají předem daný a strukturovaný program

- **Vztah vzájemné spolupráce** – aktivní a otevřená spolupráce je základem této terapie, klient by měl být aktivní, ochotný sdělovat emoce či zkoušet nové způsoby myšlení
- **Zaměřenost na příčiny problému** – snaží se zjistit možné příčiny problémů
- **Zaměřenost na konkrétní a ohraničené problémy** – jasné definování problému v pojmech pozorovaného chování a konkrétních myšlenek, názorů či přesvědčení
- **Zaměřenost na konkrétní změny v životě** – pozorování změn chování či smýšlení v běžném životě klienta především v běžném životě klienta, nikoli během sezení
- **Edukace a samostatnost klienta** – smyslem je klientova soběstačnost, klient díky pravidelnému nácviku získává určité dovednosti a učí se zvládat vnitřní procesy a situace působící z vnější, stává se tak úspěšnějším a soběstačnějším. (Praško, Možný, 2007, s. 15-16)

Využití této terapie je vhodné především u dětí, u kterých byla jejich péče zanedbávána. Častými nedostatky, které děti mají je zanedbávání hygieny či úplná absence základních hygienických návyků, ze kterých pramení mnohé zdravotní komplikace. Stejně tak je možné využít tuto terapii u získávání základních sociálních dovedností nebo při práci se zvládnutím svých emocí. Užitím kognitivně behaviorální terapie je možné nevhodné návyky či jejich absenci odstranit a postupně usilovat o získání potřebných dovedností. Přínos této terapie je dán i časovým ohraničením, kdy pro získání kompetencí k jednotlivým úkonům není zapotřebí dlouhého trvání.

5.2 Techniky

Tato podkapitola představuje některé z technik, které vyplývají z aplikovatelných teorií, které se při vykonávání sociální práce se zneužívanými či zanedbávanými dětmi dají využívat.

Pozorování a aktivní naslouchání

Pouhé sledování či naslouchání klientovi není zcela možné (Culley, Bond, 2008). Vědomé pozorování klienta umožňuje pracovníkovi důkladně naslouchat jeho verbálnímu, ale i neverbálnímu sdělení. Pracovník, který klienta vědomě pozoruje mu může zároveň lépe porozumět, jelikož mnohdy dochází k nesrovnalostem mezi jeho verbální a neverbální komunikací. Dochází totiž k nevědomému sdělení vlastních pocitů a emocí, aniž by klient tuto skutečnost pocítil. (Culley, Bond, 2008)

Aktivní naslouchání je jednou z velmi využívaných technik nejen v pomáhajících profesích. Díky dovednosti tuto techniku využívat je pracovník klientovi schopný poskytovat dostatek zpětných vazeb. (Havránková, 2013)

Hlavní aktivitou při využívání techniky aktivního naslouchání je autentický zájem o osobu, která nám informace sděluje a dávat tento zájem najevo. Snaha o porozumění, zájem o daného člověka a vnímání jeho vnitřního světa. Naslouchání by mělo být vědomé, mělo by se zaměřovat na cíl sdělení a zároveň by měl pracovník dávat klientovi najevo, že je mu nasloucháno. (Motsching, Nykl, 2011)

Havránková (2003) popisuje, že sociální pracovník klienta během aktivního naslouchání povzbuzuje pomocí dalších technik, kterými mohou být reflektování, parafrázování, objasňování a shrnování. (Havránková, 2003)

Individuální plán

Individuální plánování a osobitý přístup má v oboru sociální práce své nezastupitelné místo. Ševčík (2011) uvádí, že vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny slouží především k identifikaci potřeb dítěte, určení míry jejich naplňování a k identifikaci silných stránek rodičů či osob za výchovu dítěte odpovědných. K vyhodnocení situace dítěte v perspektivě širší rodiny a komunity, k vyhodnocení současné míře ohrožení dítěte a následně jako stavební kámen pro vytvoření a aktualizaci specifického plánu ochrany dítěte. Primárním záměrem individuálního plánu na ochranu dítěte je následné vyhodnocení příčin ohrožení, stanovení opatření na ochranu dítěte, poskytnutí pomoci a podpory rodině ohroženého dítěte a v neposlední řadě přijetí opatření na posílení funkcí rodiny (Jůzová, Kotalová, 2015).

Krizová intervence

Krizová intervence je odborná technika při práci s klientem v situaci, která je pro něj velmi nepříznivá, ohrožující a dostává ho pod velkou zátěž. Intervence napomáhá klientovo prožívání více uspořádat, pozastavit ohrožující a jiné nežádoucí způsoby v jeho chování. Krizový pracovník podporuje klienta a snaží se využít jeho kompetencí pro vyřešení problému a usiluje o aktivní a konstruktivní zapojení svých vlastních sil a schopností s možností využití potenciálu přirozených vztahů. (Vodáčková a kol, 2012)

Krizová intervence by měla zohledňovat oblasti bio-psycho-socio-spirito jako celek, protože osoba v krizi může být zasažena ve všech těchto oblastech (Vodáčková a kol., 2012).

Technika krizové intervence má během práce s klientem splňovat konkrétní cíle. Na začátku intervence je potřeba nalézt a definovat krizový podnět, který danou krizi vyvolává. Následně je podstatné pojmenovat příznaky a pokusit se o nalezení možné strategie k řešení situace. Následuje účelné řešení problému, což však nemusí nutně znamenat odstranění všech bariér a symptomů. Během práce s klientem se krizový pracovník snaží o zabránění škodlivých a destruktivních obranných mechanismů. Usiluje se o snižování chronické úzkosti a přijetí traumata jako součást životní cesty. (Kahoun a kol, 2017)

Facilitace

Wilkinson (2011) pojímá facilitaci jako jasně strukturované setkání, které je vedeno facilitátorem a provádí účastníky konkrétními, předem určenými kroky s cílem dosáhnout společného výsledku. Facilitace je také popisována jako technika, jenž umožňuje dovést skupinu lidí k řešení složité situace i přes bariéry, kterými může být neefektivní komunikace, nedorozumění či nejasnost mezi účastníky onoho setkání (Šišková, 2005, s. 25).

Aby bylo dosažení společného cíle možné, je zapotřebí získat podporu všech zúčastněných stran. Dosažení cíle může doprovázet změna postojů nebo chování mnoha lidí. Pokud však nepřijmou řešení za vlastní, pravděpodobnost úspěchu se mnohonásobně snižuje. (Wilkinson, 2011, s. 35) Tato technika je vhodná pro specifické situace, ve kterých je žádoucí, aby skupina účastníků dosáhla stanoveného cíle, který si sami nadefinují, odsouhlasí, pochopí a akceptují (Škopová, 2016).

Nácvik sociálních dovedností

Technika Nácviku sociálních dovedností je uplatňována při kontaktu s druhými lidmi. Jedná se o schopnost jasného a srozumitelného sdělování svých vlastních pocitů či problémů. Tato technika se využívá především u dětí, které se potýkají s depresí, agresí či úzkostí. V oblasti sociálních dovedností existují 3 složky, a to:

- schopnost vnímat.
- schopnost vnímanému správně porozumět,
- schopnost sdělovat vlastní pocity a potřeby druhým. (Praško, Možný, 1999, s. 155)

Jedná se o průběžný nácvik komunikace, umění se prosadit či vyjádření náklonosti a zájmu například za pomoci gest, postojů hlasu apod. (Praško, Kosová, 1998 s.90)

Nácvik zahrnuje zamýšlení se nad konkrétní situací před samotným činem, a z něj navazující vyvození důsledků daného jednání. Například zamýšlení se nad důsledky svého agresivního jednání vůči druhým a z toho plynoucí následky (ztráta důvěry ostatních, ztráta přátelství, napětí). (Dařílek 2013, s. 22)

5.3 Metody sociální práce

Matoušek (2003) rozděluje metody sociální práce do čtyř základních seskupení:

- Případová práce
- Práce se skupinou
- Práce s dětmi a rodinou
- Komunitní práce (Matoušek, 2003)

Pro účely této práce budou však více popsány pouze první tři metody sociální práce.

5.3.1 Případová práce

Případová práce je práce s jednotlivcem a konkrétní zaměření se na daný případ. V oblasti sociální práce je to jedna z velmi často uplatňovaných metod. Klíčem k úspěšné intervenci je především motivace klienta ke spolupráci, a ta záleží především na tom, má-li jeho spolupráce se sociálním pracovníkem pozitivní vliv a smysl s ohledem na jeho životní zkušenosti a specifickou životní situaci. (Řezníček, 1994)

Základním prvkem pro práci s jednotlivcem je pochopení jedince samotného a zároveň porozumění jeho rodině, komunitě, kultuře a náboženství (Havránková, 2003). Pracovník by se měl zaobírat situací klienta v celé její šíři (Rose, Moore, 1995). Zkoumá například oblast bydlení, zdravotní stav, vzdělání, zaměstnání či možné sociální podpory. Pracovník během spolupráce s klientem usiluje o vytvoření upřímného, důvěrného a pozitivního vztahu.

Případová práce zahrnuje několik dílčích kroků či strategií, které napomáhají pracovníkovi při interakci s klientem: plánování setkání, poskytování informací a rad, povzbuzování, pozdvižení úspěchů před negativními projevy, nácvik chování či rozhovoru, změna perspektivy nebo výměna rolí aj. (Řezníček, 2000). Velmi podstatnou roli v případové práci zastupuje také poskytování poradenství, které umožňuje získat informace o veškerých službách, nárocích a možnostech klienta, jenž mohou zmírnit klientovu tíživou situaci (Hartl, 2003).

5.3.2 Práce se skupinou

Nedílnou součástí sociální práce je práce se skupinou, poskytuje mnohé příležitosti, které individuální práce s klientem nenabídne (Havránková, 2003).

Sociální pracovníci během práce se skupinou spolupracují na vedení vzdělávacích si podpůrných skupin, zaměřují se také na činnosti pro dosažení sociálních cílů, vedou terapeutické skupiny aj. Sociální pracovník napomáhá lepšímu sociálnímu fungování ve smyslu rozvoje vzájemných sociálních vztahů mezi členy skupiny, aby se každý jedinec, který je jejím členem vyvíjel v souladu s cíli, které si skupina klade. Každá skupina si stanovuje krátkodobé i dlouhodobé cíle, a kromě společných cílů má každý člen skupiny i své individuální. Tyto cíle jsou formulovány podle svého zaměření a složení skupiny. (Řezníček, 1994) Sociální pracovník zastupuje ve skupině několik rolí, např. konzultanta, facilitátora nebo terapeuta. Podstatou skupinové práce je vzájemná pomoc, sounáležitost a snaha pomoci druhým. Prostřednictvím vzájemně si prosperujících vztahů každá člen skupiny nabývá zkušeností, jeho schopnosti jsou posilovány a stává se produktivním celkem skupiny. (Havránková, 2003)

5.3.3 Práce s dětmi a s rodinou

Rodina je prvním modelem společnosti, se kterou se dítě setkává. Formuje jeho názory, hodnoty, vztahy s ostatními členy společnosti, osobní vývoj a poskytuje mu jistý druh podpory. Předává tak dítěti klíčové sociální dovednosti, ze kterých později vychází. (Matoušek, 1997) Nejdůležitějším úkolem rodiny po příchodu dítěte na svět je budování pevných sociálních vazeb mezi dítětem a rodiči. Rodina se postupem času stává místem pro objevování různých sociálních procesů, modelů chování a prostorem pro zkoušení hranic a limitů. (Kolář, 2003)

Pro posouzení funkčnosti rodiny je potřeba přímý kontakt pracovníka s rodinou v delším časovém úseku a soustavná spolupráce. Častými příčinami kontaktu sociálního pracovníka s rodinami bývají především problémy dětí a dospívajících. Problémy dospělých bývají méně častou zakázkou, kterou sociální pracovníci řeší. (Matoušek, 2003)

Efektivitě rodinné spolupráce předchází zjištění několika faktorů, které ji mohou ovlivňovat. Prvním faktorem je *adaptabilita* neboli schopnost rodinného systému měnit svou strukturu moci, role a pravidla vztahů. Druhým faktorem je *autonomie* a *soudržnost*, kdy se míra autonomie vyvíjí na základě vývoje samotného jedince. Pokud se jedná o funkční rodinu, je autonomie respektována a podporována a je zde i silná soudržnost. Třetím faktorem jsou jasně vymezené *hranice*, které jsou respektovány všemi členy rodiny. *Spojenectví* mezi konkrétními členy rodiny je dalším faktorem. Příkladem méně funkčního spojení může být nefungující či chybějící člen manželského páru. Posledním faktorem je také sociálně psychologické *uspořádání* rodiny, mezi které lze zařadit pořadí narození, pohlaví sourozenců, citovou vzdálenost členů rodiny, věkové rozdíly aj. Z vyplývajících faktorů je tedy zřejmé, že rodinu je třeba posuzovat komplexně. (Matoušek, 2001)

Při práci s rodinou se pracovník snaží opustit od intervenčních zásahů, které chrání ohroženého člena rodiny před negativním působením jiného člena rodiny, a naopak jsou podporována opatření, jenž posilují schopnost rodiny problém řešit a snaží se neporušovat rodinné vazby. Posouzení situace ohroženého dítěte je velmi složité a náročné. Jedná se o komplexní problematiku, kdy je potřeba spolupráce sociálního pracovníka s dalšími odborníky, kterým může být např. dětský psycholog či pedagog. (Kovařík, 2003)

V kontextu s řešenou problematikou lze třeba uvést další faktory, které je při posuzování nepříznivé situace dítěte a rodiny brát v úvahu, a těmi jsou: původ rodiny, kulturní zvyklosti, tradice nebo náboženství.

Pro doplnění kontextu jsou níže uvedeny jednotlivá kritéria, které organizace Keilah Community Childcare Uganda pro posouzení funkčnosti rodiny a nepříznivé životní situace využívá:

- Stav obydlí (zda je v místnosti matrace, postel, přikrývka, celkové rozvržení obyvatelného prostoru a celkový stav obydlí)
- Přítomnost rodičů / osob, které se o dítě starají a jejich zaměstnání
- Stav a vybavenost kuchyně, latrín, sprchového koutu
- Kulturní a hodnotová orientace rodiny
- Hygienické podmínky a zdravotní stav členů rodiny
- Přístup k pitné vodě a pravidelnost stravy
- Hodnocení vývoje a dovedností dítěte vzhledem k jeho věku, vzdělání
- Celkové funkčnost rodiny (přítomnost rodičů, počet sourozenců, funkčnost a vztahy širší rodiny)
- Role dítěte v rodině (obstarává potravu nebo finance, pracuje, vykonává domácí práce, plní školní docházku)

5.4 Školská sociální práce

Školská sociální práce je multidisciplinární disciplínou, která je svou specifíčností, náplní a přesahem vhodná i pro toto konkrétní téma (Hurychová, 2017).

Do výčtu aktivit školské sociální práce patří bezesporu také sociální intervence, preventivní a socioterapeutické poradenství, motivace žáků, zákonných zástupců a stejně tak i komunit. Školský sociální pracovník pomáhá v řešení sociální či hmotné nouze, provádí depistáž, vypracovává kazuistiky, sociální anamnézy a pomáhá s řešením dalších životních příhod, které mohou mít negativní dopad na životy žáků. (Hurychová, 2017)

Školský sociální pracovník se měl podílet a účastnit na třídních schůzkách, preventivních aktivitách a dalších akcí školy. Měl by iniciovat metody, kterými jsou například facilitace, storming a další, které žáky motivují k co nejlepším morálním hodnotám, společenským a osobnostním cílům. Měl by zároveň vytvářet prostor pro tvoření důvěry ať už pro žáka či zákonného zástupce. Zásady subsidiarity či empatie by mu měly být vlastní. Školský sociální pracovník by měl umět mít kompetence pro rychlé a vhodné řešení či zlepšení nepříznivých situací. (Hurychová, 2017)

6 Specifická role sociálního pracovníka

Během práce sociálního pracovníka zabývajících se danou problematikou není zkoumána pouze situace dítěte, nýbrž situace také ostatních členů rodiny či komunity a společnosti, ve které dítě vyrůstá.

Nedílnou součástí práce sociálního pracovníka se tak stává práce v terénu, která mu napomáhá správně se orientovat a vytvořit si objektivní zhodnocení celé situace. Zároveň díky náhledu pracovníka do rodiny a prostředí, ze kterého dítě pochází zvyšuje šance na možnosti vlivu způsobu života rodiny a jejích členů. Pro poskytnutí podpory a pomoci snáze nabývá důvěry a jeho rady a doporučení jsou lépe přijímány (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1995). Spolupráce více odborníků z různých oborů je více než žádoucí, sociální pracovník je právě jedním z těch, který by při práci s ohroženým dítětem nesmí být opomenut. Role sociálního pracovníka je velmi důležitá a jsou na něj kladeny speciální požadavky. Velmi důležitým krokem je vytvoření bezpečného a důvěrného prostředí, ať už se jedná o prostor, či komunikaci. Při komunikaci musí dbát pracovník na to, aby volil vhodný obsah, tak formu vedeného dialogu. Díky pocitu bezpečí se dítě dokáže více otevřít a snáze se hledají cesty k řešení nepříznivé situace.

Není však důležitý pouze obsah a forma komunikace, ale také konkrétní metody práce s ohroženým dítětem využije, jenž jsou popsány v samostatné kapitole Teorie a metody sociální práce. (Sociální noviny, 2017)

Sociální pracovník by tedy měl být odborníkem v oblasti sociálního šetření, poskytování krizové pomoci, sociálního poradenství a sociální rehabilitace. Je to osoba, která napomáhá ke zlepšení a obnově sociálních vztahů, podporuje klienta při zaujímání nových postojů, jednání a taktéž je přítomen u jeho rozvoje. Neméně důležitá je také určitá úroveň vzdělání, která je pro tuto profesi nezbytná. (Mertl, 2020)

7 Sociální politika

V této kapitole bude popsán způsob řešení dané problematiky v oblasti sociální politiky v České republice a následně v Ugandě. Jsou popsány nástroje, služby i zařízení, které se na řešení této problematiky podílí.

7.1 Sociální politika v České republice

Stát se v sociální oblasti zaměřuje především na podporu osob či skupin v nepříznivé životní situaci, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, mohou jimi být například neúplné rodiny, senioři, osoby ze slabších sociálních vrstev či osoby s nějakou formou postižení. Avšak podpora zdravé a fungující rodiny zůstává stále v pozadí i přes to, že rodina je brána jako základ společnosti. (MPSV, 2008)

Rodinná politika představuje především výčet aktivit a opatření za účelem podpory rodiny. Zasahuje do různých oblastí života společnosti, např. do oblasti bydlení, školství, zdravotnictví, na trh práce ale také do infrastruktury. Zároveň se také zabývá soukromými záležitostmi a je zapotřebí respektovat autonomii a schopnost rodin v samostatném rozhodování. Soustředí se tak na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoliv však na přebírání odpovědnosti a zasahování do vnitřního chodu a života rodin. (MPSV, 2008)

Mezi jeden ze specifických cílů v základních oblastech podpory z hlediska potřeb rodin na regionální úrovni se rodinná politika zaměřuje na:

Podporu zkvalitňování rodinných vztahů a posilování rodičovských kompetencí.

Souběžně s vytvářením příznivých vnějších podmínek pro zrod fungování rodin je podstatné cílit na podporu ke kvalitnímu výkonu rodičovských rolí a harmonickému rodinnému životu. (MPSV, 2008)

Iniciativa krajů a obcí by měla zahrnovat např. výchovné a podpůrné akce s tímto kontextem a za pomoci dotací podporovat projekty a služby pro rodiny se zaměřením na zvyšování rodičovských kompetencí. Jedná se o jednu z forem prevence dysfunkčních rodin. Je zapotřebí posilovat informovanost rodičů o dostupných službách, aby jednotlivá opatření pro podporu života mohla být více viditelnou a napomáhat tak ke zvyšování hodnot rodičovství a mateřství. (MPSV, 2008)

Dalším cílem je **Podpora rodin se specifickými potřebami.**

Klíčovým cílem v této oblasti je zabránit potenciální chudobě způsobené snížením reálného příjmu, pomoci při řešení bytové situace, vyrovnávání vzdělávacích šancí a přístupnost na trh práce, podpora sociálních kontaktů a omezování izolovanosti. (MPSV, 2008)

V úrovni krajů a obcí by měla podpora těchto rodin vycházet především z nabídky kvalitních sociálních služeb a služeb pro rodiny (např. prevence sociálního vyloučení, mediační služby, poradenství, konzultace, aj.) a zároveň ze specifických potřeb jednotlivých rodin (smíšených rodin, národnostních menšin, sociálně slabších apod.). Kraje a obce zároveň mohou realizovat různé projekty zaměřené na integraci. (MPSV, 2008)

V České republice existuje několik služeb zaměřujících se na podporu rodin a dětí, mezi ně patří například:

SAS – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – jedná se o službu sociální prevence. Jsou to terénní, popřípadě ambulantní služby, které jsou poskytovány rodině s dítětem, u kterého je ohrožen vývoj v důsledku dopadů dlouhodobé nepříznivé, krizové sociální situace, kterou rodiče nejsou schopni bez vnější pomoci překonat a mohou existovat jiná další rizika ohrožení vývoje. Jsou poskytovány výchovné, vzdělávací či aktivizační činnosti, sociálně terapeutické a další. Tato služba je poskytována bez úhrady. (MPSV, 2020)

Raná péče – jedná se o službu sociální prevence a je vykonávána terénní, případně ambulantní formou. Poskytována je rodičům a dítěti do věku 7 let, jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu, nebo trpí nějakou formou zdravotního postižení. Služba je zaměřována na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte, kdy jsou zohledněny jeho specifické potřeby. Služba poskytuje vzdělávací, výchovné a aktivizační činnosti, umožnění kontaktu se společenským prostředím aj. Služba je poskytována bez úhrady. (MPSV, 2020)

Telefonická krizová pomoc – jedná se o službu sociální prevence, která je zprostředkována terénní formou. Je poskytována osobám na přechodnou dobu, pokud se nachází v situaci, která je ohrožuje na zdraví či životě nebo v podobné obtížné životní situaci, kterou nemohou řešit vlastními silami. Služba obsahuje telefonickou krizovou pomoc a také pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů. Je poskytována bez úhrady. (MPSV, 2020)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – spadající do služeb sociální prevence a může být poskytována ambulantně či terénní formou dětem a mládeži, které jsou ohroženy sociálním vyloučením ve věku od 6 do 26 let, jež jsou zároveň ohroženy společensky nežádoucími jevy. Cílem je zlepšení kvality života těchto dětí a předcházením či snížením sociálních či zdravotních rizik, jež souvisejí se způsobem jejich života, umožnění lepší orientace v sociálním prostředí a vytváření podmínek pro případné řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována anonymně a obsahuje výchovné, vzdělávací či

aktivizační činnosti. Zprostředkovává kontakt se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc s uplatňováním práv a oprávněných zájmů. Je poskytována bez úhrady. (MPSV, 2020)

Sociální poradenství – základní sociální poradenství je součástí všech druhů sociálních služeb. Je poskytováno osobám v nepříznivé sociální situaci a poskytuje jim informace přispívající k řešení jejich situace. Odborné sociální poradenství může zahrnovat občanské poradny, manželské a rodinné poradny, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory aj. Tato služba obsahuje jak poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím ale také terapeutické činnosti, anebo pomoc při prosazování práv a zájmů. Tato služba je poskytována bezplatně. (MPSV, 2020)

Mezi důležitá zařízení a úřady, které se zaměřují na pomoc a podporu ohroženým dětem jsou Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) a Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou péči – poskytuje péči dítěti, jehož život nebo příznivý vývoj je významně ohrožen, nebo se ocitlo bez jakékoliv péče. Péče je tomuto dítěti poskytována po nezbytně nutnou dobu a je možné ho přijmout i na vlastní žádost. (Šance dětem, [b.d.]).

Orgán sociálně-právní ochrany dětí – jedná se o úřad, který zastupuje zájmy dětí v soudních řízeních a dbá, aby nedocházelo k narušování výchovy dětí. Zprostředkovává osvojení dětí, pomáhá řešit nepříznivé rodinné situace, které se týkají dětí a má na starosti dohled nad problémovými rodinami. Pokud je to nezbytné, v jeho pravomoci je také např. podávání návrhů na soudní rozhodnutí ve věcech nezletilých dětí. (Šance dětem, [b.d.]).

V České republice také existuje několik forem státní sociální podpory či sociálních dávek, které jsou rodinám s dětmi poskytovány.

7.2 Sociální politika v Ugandě

Ustanovení o poskytování služeb sociální ochrany různým skupinám obyvatel je jedním ze strategických opatření pro dosažení vize stát se zemí se středním příjmem do roku 2024. (UNICEF, 2018)

Cílem sociální ochrany je vybudování bezpečných a odolných rodin, tato politika se tak zaměřuje na sociální systém ochrany, jež je postaven na dvou pilířích, kterými jsou sociální zabezpečení a sociální péče v podpůrných službách. (UNICEF, 2018)

Pilíř sociálního zabezpečení by se měl skládat ze dvou složek, kterými jsou **příspěvkové systémy**, zaměřené na pracující obyvatelstvo ve formální i neformální sféře (sociální pojištění) a v neformálním sektoru. Druhou formou jsou **nepříspěvkové transfery** zaměřené na ohrožené děti, mládež, ženy, osoby se zdravotním postižením a seniory. Služby sociální péče a podpory by měly být zaměřovány na aspekty péče, podpory, ochrany a zplnomocňování těch nejvíce zranitelných jednotlivců, kteří se o sebe nejsou schopni plně postarat. (UNICEF, 2017)

Nastavování sociální ochrany pro nepříspěvkové složky sociálního zabezpečení, sociální péče a pilířů podporujících služby by měly být založeny na důkazech týkajících se příjemců, jejich potřebách, délce poskytování potřebné podpory a potencionálního dopadu na životy těchto lidí. Jedinci či skupiny osob, kteří pomoc potřebují nejvíce by měli být prioritou.

Hlavními zásadami implementace politiky sociální ochrany by měly být tyto principy:

- zapojení jednotlivce, rodiny a komunity,
- přístup poskytování služeb je založen na dodržování lidských práv,
- včasnost, spolehlivost a udržitelnost,
- univerzalita a inkluзивita,
- transparentnost a odpovědnost,
- zohledňování genderové problematiky,
- vlastní kapitál,
- důstojnost. (UNICEF, 2017)

Jednou z oblastí, na které se chce ugandská vláda při implementaci politiky sociální ochrany zaměřit je posilování kapacit rodiny a komunit v oblasti poskytování péče o děti, osoby s postižením, senioři a další osoby, které budou péči a podporu potřebovat. (UNICEF, 2020)

Většinu služeb sociální péče a podpory v Ugandě poskytují nestátní subjekty, kterými jsou nevládní organizace a organizace pracující ve prospěch obyvatel. Některé služby, např. v oblasti duševního zdraví, rehabilitace pro osoby závislé na návykových látkách a alternativy k ústavní péči pro osoby se zdravotním omezením jsou více než nedostatečné. Zatímco rodina a komunity by při poskytování sociální péče a podpůrných služeb měly být na prvním místě, mnohé zařízení nemají pro osoby či rodiny v nepříznivé sociální situaci kapacitu. Za účelem zlepšení kvality a zvýšení rozsahu služeb sociální péče a podpory vláda plánuje posílit kapacitu rodinných a komunitních institucí. (The National Social Protection Policy, 2015)

8 Legislativa

Tato kapitola se zabývá právními dokumenty, které se vztahují a dotýkají se oblasti ochrany a práv dětí, které jsou obětmi zneužívání či nedostatečné péče. Jsou představeny dokumenty uznávané na mezinárodní úrovni, na Českém území a v Ugandě.

8.1 Mezinárodní právní dokumenty

Úmluva o právech dítěte

Jedná se o mezinárodní dohodu, která byla přijata v roce 1989 Valným shromážděním OSN. Úmluva je velmi významným dokumentem mezinárodního práva, která komplexně ukotvuje práva dětí v rovině občanských, politických, ekonomických, sociálních a kulturních práv dětí. Ve Sbírce zákonů České republiky ji lze nalézt pod označením sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. (Floriánová, 2023). Dle Článku 1 této Úmluvy se dítětem rozumí „*Každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“

Koncepce ochrany dítěte a jejich práv dle Úmluvy vychází ze čtyř hlavních teoretických principů, jimiž jsou:

- Nejlepší zájem dítěte
- Zákaz jakékoliv formy diskriminace dítěte, jeho rodičů nebo zákonných zástupců
- Právo na život
- Právo vyjádřit svůj názor (Sdělení č. 104/1991 Sb.)

Součástí Úmluvy o právech dítěte jsou také tři opční protokoly: Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte zavádějící postup předkládání oznámení. Tyto protokoly byly přijaty následně a doplňují Úmluvu ve specifických oblastech. Uganda ratifikovala Úmluvu o právech dítěte v roce 1990 a její opční protokol v roce 2002. (Sdělení č. 104/1991 Sb.)

Deklarace práv dítěte (1959)

Deklarace, známá také jako Charta práv dítěte, je předchůdkyní Úmluvy o právech dítěte. Tento dokument byl vyhlášen v roce 1959 Valným shromážděním OSN a od té doby slouží jako klíčový nástroj pro ochranu práv dětí na celém světě. Jedná se o mezinárodní dokument, který

vytváří rámec pro zajištění práv a ochrany dětí, definuje základní principy jako právo na život, ale zdůrazňuje také důležitost rodiny, vzdělání a účasti dětí ve společnosti.

Následující zásady popisují, jak se jednotlivé oblasti práv dítěte dotýkají:

Zásada 2

Dítě má možnost užívat zvláštní ochrany. Zákony a jiná opatření mu poskytují prostředky i příležitost k rozvoji fyzickému, duševnímu, morálnímu a duchovnímu. Zajišťují mu svobodný život v důstojných podmínkách, nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti této oblasti jsou zájmy dítěte. (OSN, 2006)

Zásada 4

Dítě má možnost využívat výhod sociálního zabezpečení. Má právo na zdravý růst a vývoj, kvůli čemuž je jemu i matce věnována zvláštní péče v období pře i po jeho narození. Dítě má právo na adekvátní stravu, lékařskou péči, zotavení se a bydlení. (OSN, 2006)

Zásada 5

Dítě, které je duševně, sociálně či fyzicky indisponováno potřebuje zvláštní péči a výchovu. (OSN, 2006)

Zásada 6

Aby byl dítěti zajištěn plnohodnotný a harmonický vývoj osobnosti, potřebuje nutnou dávku lásky a porozumění. Péče o dítě v ideálním případě spadá do rukou rodičů, kteří jsou za něj zároveň právně odpovědní a má dostatek materiálního a morálního zabezpečení. Pokud je nutné dítě v raném věku odloučit od matky, mělo by tomu být pouze v ojedinělých případech. Úřady a společnost jsou povinny poskytovat speciální péči dětem, které jsou bez rodičů a dětem bez přiměřených prostředků k životu. (OSN, 2006)

Zásada 7

Dítě má mít nárok na bezplatné vzdělání, které je alespoň v počátečních letech bezplatné a je mu poskytována všestranná výchova, aby se mohl stát plnohodnotným členem společnosti. (OSN, 2006)

Zásada 8

Dítě je ve všech situacích prvním, komu je poskytnuta pomoc a ochrana. (OSN, 2006)

Zásada 9

Dítě je chráněno před všemi formami, nedbalosti, krutosti a vykořisťování. Nesmí být přijato do zaměstnání před dosažením přiměřeného minimálního věku a nesmí vykonávat povolání, které by molo škodit jeho zdraví, výchově, nebo by překáželo jeho duševnímu, morálnímu nebo tělesnému vývoji. Dítě nesmí být předmětem žádné formy obchodu. (OSN, 2006)

Zásada 10

Dítě musí být ochraňováno před jakýmkoliv činy, které by mohly podporovat rasovou, náboženskou či jinou formu diskriminace. (OSN, 2006)

Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklaráce lidských práv byla vyhlášena Valným shromážděním OSN 10. prosince roku 1948. Jedná se o mezinárodní lidskoprávní dokument, který stanovuje univerzální normy a základní práva, jež by měla být chráněna bez jakýchkoliv rozdílů. Deklarace zdůrazňuje důstojnost, svobodu, rovnost a spravedlnost jako základní hodnoty pro lidstvo.

Všeobecná deklaráce lidských práv obsahuje několik ustanovení, která se dají vztáhnout také na konkrétní problematiku zneužívání, násilí a zanedbávání péče páchané na dětech v souvislosti s ochranou jejich svobody a práv.

Níže jsou popsány konkrétní články, které se na danou problematiku vztahují:

Článek 1 Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni, s vlastní důstojností a rovností práv. (OHCHR,2001)

Článek 3 „Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“ (OHCHR,2001)

Článek 5 „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“ (OHCHR,2001)

Článek 19 Každý má právo vyhledávat a přijímat informace jakýmikoliv prostředky a bez ohledu na hranice. (OHCHR,2001)

Článek 22 Každý člověk má jakožto člen společnosti právo na sociální zabezpečení a z něj vycházející nárok na to, aby mu byla spolu s národním a mezinárodním úsilím zajištěna sociální, kulturní, hospodářská práva, nezbytná k jeho důstojnosti a svobodnému rozvoji jeho osobnosti. (OHCHR,2001)

Článek 25 1 Každý má právo na takovou životní úroveň, která zajistí jeho zdraví a blahobyt, stejně tak jeho rodiny, a to především v ohledu na výživu, ošacení, přístřeší a lékařskou péči.

2 Mateřství a dětství si zaslouží speciální péči a podporu. Všechny děti, bez ohledu na to, zda jsou narozeny v manželství či mimo něj, mají nárok na stejnou sociální ochranu. (OHCHR,2001)

Článek 26 1 Každý má právo na vzdělání, které by mělo být v počátečních stupních bezplatné. Základní vzdělání je povinné. (OHCHR,2001)

2 Vzdělání by mělo směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a posilování úcty k základním svobodám a lidským právům. (OHCHR,2001)

Článek 28 Každý má právo na to, aby vládl takový mezinárodní a sociální řád, v němž budou veškeré svobody a práva vycházející z této deklaráce uplatněny. (OHCHR,2001)

8.2 Dokumenty o ochraně a práva dítěte v České republice

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č.359/1999 Sb.

Tento zákon upravuje sociálně-právní ochranu dětí a zaopatření zletilých nebo plně svéprávných fyzických osob po zániku pěstounské péče nebo ústavní výchovy. (Zákon č. 359/1999 Sb.)

V části druhé tohoto zákona §5 popisuje, že hlavním zájmem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, stejně tak ochrana rodičovství, rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Brán je také zřetel na širší sociální prostředí dítěte. (Zákon č. 359/1999 Sb.)

Občanský zákoník č.89/2012 Sb.

Občanský zákoník obsahuje širokou škálu práv a povinností, které jsou této problematice blízké. V tomto ohledu je třeba zmínit především oblast rodinného práva a některé z paragrafů, které z této oblasti vycházejí.

§753 o zvláštním ustanovení proti domácímu násilí popisuje, že právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má každá osoba, která žije spolu s manžely či rozvedenými manžely v této rodinné domácnosti. (Zákon č.89/2012 Sb.)

§855 popisuje, že rodiče a dítě mají vzájemné povinnosti a práva, kterých se nemohou vzdát. Účelem povinností a práv ze strany rodiče k dítěti je zajištění hmotného a morálního prospěchu dítěte. (Zákon č.89/2012 Sb.)

V **§858** je zahrnuto, že odpovědnost rodiče skýtá práva a povinnosti rodičů, jež spočívají v péči o dítě, která zahrnuje především péči o jeho zdraví, o tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Povinnosti spočívají také v jeho ochraně, udržování osobního styku s dítětem a zajišťování jeho výchovy a vzdělání. (Zákon č.89/2012 Sb.)

O rodičovské odpovědnosti dále hovoří **§865**, který uvádí, že rodičovská odpovědnost náleží stejným dílem oběma rodičům, pokud jí však nebyl zbaven. Takové rozhodnutí je v moci soudu. (Zákon č.89/2012 Sb.)

Péče o dítě a jeho ochrana je podstatnou částí Občanského zákoníku, která se problematiky zanedbávání péče zneužívání úzce dotýká.

§880 (1) Rodičovská odpovědnost týkající se dítěte je rodiči vykonávána způsobem a mírou odpovídající vývojovému stupni dítěte. (Zákon č.89/2012 Sb.)

§881 Péče o dítě a jeho ochrana, výchova či dohled nad dítětem mohou rodiče svěřit jiné osobě. (Zákon č.89/2012 Sb.)

§883 Rodiče a dítě si jdou povinni pomoci a podporovat se s ohledem na svou důstojnost.

§884 (1) Rodiče mají ve výchově dítěte rozhodující úlohu, mají být všestranným příkladem svému dítěti zejména v oblastech vedení způsobu života a chování v rodině. (Zákon č.89/2012 Sb.)

(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v drobné míře, která je však přiměřena okolnostem a nikterak neohrožuje zdraví dítěte, jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

§886 Dítě se podílí na chodu domácnosti vlastní prací, případně peněžitými příspěvky má-li vlastní příjem anebo oběma způsoby. Pro určení rozsahu podílu dítěte na chodu domácnosti jsou rozhodujícími jeho schopnosti, možnosti i odůvodněné potřeby členů rodiny. (Zákon č.89/2012 Sb.)

Trestní zákoník č.40/2009 Sb.

Trestní zákoník stanovuje trestné činy, tresty a podmínky jejich uložení. Slouží k ochraně společnosti a jednotlivců zavedením pravidel pro identifikaci a potrestání protiprávního jednání. (Zákon č.40/2009 Sb.)

Vymezuje například trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestné činy proti rodině a dětem, např. §196 o zanedbávání povinné výživy, §198 o týrání svěřené osoby nebo také §201 o ohrožování výchovy dítěte. (Zákon č.40/2009 Sb.)

Listina základních práv a svobod

Jedná se základní ústavní dokument České republiky, který garantuje občanům této země jejich základní práva a svobody v souladu s demokratickými principy a právním státem. Obsahuje výčet politických, národnostních a etnických, hospodářských, sociálních a kulturních práv a mnoha dalších.

Na řešenou problematiku se vztahuje oblast sociálního a kulturního práva. **Článek 32 (1)** zmiňuje, že rodina a rodičovství je pod ochranou zákona a pro děti a mladistvé je zvláštní ochrana zaručena. Dále ve **článku 32 (4)** je stanoveno, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti tak mají právo na rodičovskou péči a výchovu. Avšak práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být rozhodnutím soudu na základě zákona od rodičů odloučeny i proti jejich vůli. **Článek 33 (1)** Každý má právo na vzdělání a školní docházka je po dobu stanovenou státem povinná. (Usnesení č.2/1993 Sb.)

Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021-2029

Cílem této Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021-2029 je vytvoření systému spolupráce, jehož úkolem je zajistit ochranu dětí a podílet se na zkvalitnění života všech rodin, především však dětí, které se nacházejí v obtížné životní situaci. Jedná se o spolupráci laické a odborné veřejnosti, veřejné správy a nestátního sektoru. Hlavním cílem této strategie je stav, kdy: “Děti a mladí lidé v České republice žijí kvalitní život, vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají rovné příležitosti, které využívají pro plný rozvoj svého potenciálu.“ (MPSV, 2020).

9 Etický rozměr

Profesní etika je uskupením konkrétních hodnot, dovedností, norem a principů, které jedince formují k žádoucímu způsobu jednání, vnímání hodnot a mravních norem, které s sebou daná profese přináší. (Nedělníková, 2008)

V České republice vydala v roce 1995 Společnost sociálních pracovníků etický kodex, který vychází z etického kodexu přijatého Mezinárodní federací sociálních pracovníků (IFSW) z roku 1876. (Škodová, 2018).

Hodnoty sociální práce se během výkonu profese projevují zodpovědným rozhodováním vycházejícím právě z oblasti etiky. Zodpovědnost SP je postavena na etických zásadách projevujících se vůči klientovi, kolegům, zaměstnavateli, samotné profesi či odbornosti a společnosti. (Etický kodex sociálních pracovníků, 2005).

Sociální pracovník se při výkonu své práce pohybuje v oblasti práv a povinností, které jsou definovány zaměstnavatelem, profesními standardy a samotným právním systémem. (Paulík a kol, 2005)

Etická dilemata jsou nedílnou součástí této profese. Sociální pracovník se ocitá v situaci, kdy stojí před dvěma a více stejně nevhodnými možnostmi řešení, které představují určitý konflikt jeho morálních principů. Rozsah řešení takovéto situace může být pouhou otázkou při dodržování pravidel, nebo může znamenat etický problém či dilema, které nemá přijatelné východisko. (Matoušek, 2005)

Následující etická dilemata popisují některé z náročných situací, se kterými se sociální pracovníci při své práci setkávají.

Hodnoty vztahu pracovník a klient

Dotazovaní respondenti uvedli, že je pro ně mnohdy náročné plnit přání klientů, jenž v mnohém bývají zaměřeny na konkrétní řešení problému, nikoliv na nalezení cesty k řešení. Shledávají vhodnějším spíše poskytnutí několik možných cest k řešení, ze kterých si klient sám vybere. Další dilema popisuje respondent, který shledává vztah s klientem postavený na hodnotách obou. Obě uvedené osoby mají jiné hodnoty a priority, sociální pracovník se snaží své hodnoty klientovi nevnucovat, avšak nerespektuje ty jeho. V tomto vztahu se lze shledávat s jistou mírou převýchovy klienta, kterou sociální pracovník shledává za opodstatněnou. (Škodová, 2018)

Důvěrnost a povinnost ohlašovat

Sociální pracovník je povinen dodržovat mlčenlivost a chránit tak důvěrné informace, které od svých klientů získal, snaží se také o vytvoření důvěry a udržení otevřené a upřímné

komunikace s klientem. Avšak v případě, kdy sociální pracovník získá informace nasvědčující tomu, že je dítě zneužíváno nebo ohroženo, má povinnost jednat v zájmu bezpečnosti a ochrany dítěte. (§100 zákona č.108/2006 Sb.)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách stanovuje povinnosti SP, které se těchto situací týkají. Jedním z klíčových aspektů je povinnost ohlašovat trestné činy. Pokud sociální pracovník zjistí podezření na páchaní trestného činu, který se týká zneužívání nebo ohrožení dítěte, má povinnost tuto skutečnost nahlásit příslušným orgánům, kterými mohou být orgán sociálně-právní ochrany dětí tzv. OSPOD nebo na policii. Je důležité si uvědomit, že zákon stanoví předností povinnost ohlašovat trestné činy, které ohrožují bezprostřední bezpečnost či zdraví dítěte před zachováním důvěrnosti informací poskytnutých klienty. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Kvalita či množství poskytovaných služeb

Dle Musila vede snaha o co nejvíce klientů k tomu, že služba, která je klientovi poskytována nevychází jeho potřebám dostatečně vstříc a sociální pracovník nedokáže reagovat úměrně na klientovi problémy a potíže. Tato situace staví pracovníky před dilema mezi nepřekračování přijatelné pracovní zátěže a potřebou pomoci. (Musil, 2004 s.71)

Pomoc vs péče

Toto dilema opět vychází z výzkumu bakalářské práce (autor, rok) a poukazuje na rozdíl mezi poskytováním péče či podpory. Jedná se o nejednotný přístup sociálních pracovníků v téže organizaci. Jeden z pracovníků přistupuje ke klientů pečující formou a jiný se snaží aplikovat přístup, pomocí kterého klienta naučí, jak svou situaci lépe zvládat sám. Toto dilema řešil vedoucí pracovník daného zařízení a pozastavoval se nad otázkou, zda je vhodné pracovat s dvěma odlišnými přístupy a zda je to spíše výhodou či nevýhodou. (Škodová, 2018)

10 Situace v Ugandě

10.1 Data UNICEF

UNICEF ve svém článku zaměřeném na ochranu dětí uvádí, že násilí, zneužívání dětí ve všech jeho formách a vykořisťování ohrožuje nejen fyzické a duševní zdraví, ale také vzdělání dětí a jejich vývoj a budoucnost. Snaží se tak pracovat na zhotovení systému prevence a reakce na násilí na dětech, ale také na ženách ve všech možných směrech.

Valná většina dětí žijících v Ugandě zažila fyzické násilí, které značným způsobem ohrožuje a zasahuje jejich holistický a pozitivní vývoj. Týká se to až 59 % dívek a 68 % chlapců, žijících v této africké zemi. Sexuální násilí zde není výjimkou a zažilo jej až 35 % dívek a 17 % chlapců již v průběhu dětství. (UNICEF, 2020).

Uganda se také potýká s problematikami dětských sňatků, s těhotenstvím v mladistvém věku a ženskou obřízkou. Ve věku 20-49 let jsou 4 z 10 žen vdané, sňatek však proběhl ještě před dovršením dospělosti, která je v Ugandě, stejně jako u nás v 18 letech. Další statistika ukazuje, že nejméně 1 ze 4 dospívajících dívek je buď těhotná, nebo má dítě.

V oblasti dětské práce se Uganda potýká s poměrně vysokými čísly, kdy až 93 % dětí žijících ve venkovských oblastech pracují. Děti pracují především v neformálním sektoru, kdy se zabývají hlavně zemědělstvím nebo rybolovem.

UNICEF spolu s partnery klade důraz na zavádění různých druhů opatření na ochranu dětí, především dívek, které bývají více zranitelné a usilují o to, aby:

- Děti, jejich rodiče, pečovatelé a vrstevníci znali svá práva a povinnosti, hlásili jejich porušení a vědí, jak získat přístup ke službám ochrany dětí.
- Rodiče dokážou praktikovat pozitivní rodičovství a umí reagovat na hrozby ochrany dětí.
- Jednotlivé komunity netolerují žádné formy násilí, zneužívání, zanedbávání a vykořisťování.
- Základní služby ochrany dětí, jakou jsou zdraví, vzdělávání, justice, sociální péče a policie jsou k dětem vstřícné, dostupné a propojené. (UNICEF, 2021)

Do roku 2025 má Program na ochranu dětí za cíl osvobodit každé dítě v Ugandě od veškerých forem násilí, zneužívání, vykořisťování či zanedbávání a zároveň realizovat jejich právo na právní identitu, a to těmito způsoby:

- Posílení politických, legislativních, institucionálních a rozpočtových rámců.

- Budování a posilování schopností dětí, rodin a komunit umět identifikovat možná rizika a předcházet všem formám násilí, zanedbávání, zneužívání a vykořisťování a dokázat na ně reagovat.
- Zpřístupnění kvalitní meziodvětvové ochrany dětem a jejich rodinám a možnost registrace narození. (UNICEF, 2021)

V Ugandě však stále existují mezery v poskytování služeb zaměřujících se na prevenci a reakci na zneužívání či násilí. Zhruba 30 % dětí stále není po narození registrováno, čímž jsou vyloučeny z ochranných a podpůrných služeb a není na ně brán zřetel při politických rozhodnutích. Velký vliv na stálost situace mají také silné kulturní tradice a patriarchální způsob života, normy a postoje vůči ženám a dětem, které přispívají k násilí na dětech. (UNICEF, 2020) UNICEF na tuto situace reaguje vytvořením komplexního systému ochrany dětí, ve kterém se snaží o:

- Rozvíjení kapacity pracovníků v oblasti sociální péče.
- Rozvoj národní komunikační strategie vycházející z důkazů k řešení sociálních norem, které přispívají k násilí na dětech.
- Vytváření strategických partnerství s agenturami OSN, organizacemi občanské společnosti a náboženskými organizacemi.
- Rozvoj a podpora národní politiky ochrany dětí a strategického plánovacího rámce.
- Posilování kapacit vnitrostátních institucí koordinovat reakce na vystálé mimořádné události a zajistit dostatečnou pomoc a podporu zasaženým dětem. (UNICEF, 2020)

„Systém doporučení funguje dobře, protože po předložení případu dítěte je matka předvolána a konzultována. Když se po poradě vrátí, dělají věci jinak. Ukazuje to změnu v jejich přístupu a způsobu, jak s dětmi zacházet s respektem.“

Milly Nancy, předsedkyně výboru pro ochranu dětí v okrese Kiryandongo. (UNICEF, 2020)

10.2 Data Keilah Community Childcare Uganda

Veškeré informace uvedené v této podkapitole byly zjištěny pomocí rozhovoru, který byl uskutečněn s ředitelem organizace Keilah Community Childcare Uganda.

Keilah Community Childcare Uganda je registrovanou, neziskovou nevládní organizací (dále jen KCCU), která pomáhá dětem ve věku 3-16 let, které se ocitly v ohrožení nebo byly ohroženy různými formami zneužívání, domácím násilím nebo jim nebyla poskytnuta dostatečná péče ze strany rodičů nebo blízkých osob, které o ně pečují.

Organizace poskytuje pomoc a podporu v oblasti města Mukono a přilehlých oblastech. Aktuálně se organizace stará o 69 dětí, kterým nebyla poskytována dostatečná péče, byly obětmi zneužívání či násilí.

Pracovníci organizace se střetávají s případy, kdy děti zažívají **fyzické násilí**, při kterém jsou vystaveny nepřiměřeným trestům, které jim působí velkou bolest a utrpení, zažívají slovní výhrůžky a jsou ponižovány.

Další problematikou, se kterou se organizace během své práce setkává jsou **opuštěné děti**. V rodinách, které během terénní práce pracovníci navštěvují, se setkávají s dětmi, které byly opuštěny rodiči a příbuznými a žijí u cizích lid. Mnohdy výměnou za práci na poli nebo za obstarávání domácnosti. Pokud se těchto dětí nikdo neujme, často se ocitnou samy na ulici a jsou odkázány pouze na sebe nebo na solidaritu lidí žijících v dané komunitě, kteří jim darují nějaké jídlo. Ztráta milované osoby nebo blízkých má u těchto opuštěných dětí za následek pocitu odmítnutí a je pro ně velmi náročné znovu důvěřovat a navazovat sociální vazby s jinými dospělými jedinci.

Zanedbávání péče u dětí je dalším častým problémem, se kterým se organizace KCCU střetává. Děti bývají podvyživené a ve společnosti jsou považovány za nepřizpůsobivé. O jiné není dostatečně postaráno v oblasti ošacení, nemají přístup nebo dostatek léků, které potřebují k překonání svého špatného zdravotního stavu, a v neposlední řadě není dbáno na jejich pravidelnou školní docházku.

Časté také bývají fyzické tresty ve školách, kdy jsou děti nepřiměřeně trestány s úmyslem jim způsobit bolest. Násilí má velký vliv nejen na děti, které jsou přímými obětmi těchto činů, ale také na ty, kteří násilí přihlížejí a jsou jemu svědky. Pro práci se zneužívanými dětmi nebo těmi, které byly obětmi násilí je důležité, aby byl pracovník obzvláště vnímavý, empatický, ale zároveň měl jasně stanovené hranice. Ředitel organizace KCCU uvádí a popisuje, že pracovník, který je v kontaktu s těmito dětmi by měl mít následující schopnosti a dovednosti.

Kreativita – dětský mozek je plný fantazie a je tedy nezbytné mít smysl pro kreativitu a umět vyvíjet aktivity, které děti zaujmou.

Trpělivost – při řešení konfliktů, které nastanou mezi dospělými a dětmi, když organizace vyráží do terénu, nebo mezi ostatními dětmi přímo v organizaci. Mít klidné a rozvážné chování je také nezbytné, pokud se pracovník setká s dětmi, které reagují v afektu, jsou agresivní a komunikace s nimi není snadná. Mnoho dětí také zkouší hranice a zjišťuje, kam až mohou zajít, proto je dobré, aby měla jak organizace, tak pracovník jasně vymezené hranice.

Dobré komunikační dovednosti – umět rozvíjet své verbální i neverbální komunikační dovednosti. Mnoho dětí se nachází v různých fázích vývoje a každé z nich potřebuje

individuální přístup. Schopnost dobré komunikace je nezbytná pro pochopení jejich přání a potřeb. Vzhledem k jejich životní situaci je potřeba mít určitou dávku empatie a porozumění, aby pracovník lépe pochopil, co potřebují.

Schopnost rozhodování a vedení – děti potřebují řád a strukturované prostředí, o které se mohou opřít a vyvíjet se zároveň.

Aktivita, nadšení a zapojení se – děti mnohdy potřebují inspirovat a motivovat k tomu, aby se chtěly aktivně zapojit a byly i samy sebou brány jako součást celku. Je potřeba jim vytvořit prostředí, ve kterém se budou cítit bezpečně a bude o ně postaráno.

Oddanost – je třeba nenechat se odradit jakýmkoliv problémy a komplikacemi, které mohou při práci dětmi či s jejich rodinami nastat.

11 Analýza potřebnosti

Tato kapitola je zaměřena na zpracování analýzy potřebnosti projektu, jehož hlavním cílem je navržení aktivity zaměřené na snížení možných dopadů, které s sebou problematika zneužívání a nedostatečné péče na děti, v oblasti sociální a psychologické, přináší.

Primárním účelem této analýzy je vyhodnocení potřebnosti zmíněného projektu. V první části kapitoly jsou shrnuty příčiny problému, jeho dopady, velikost a specifika cílové skupiny. Na závěr analýza shrnuje příslušné stakeholdery projektu a příklady řešení problému.

Primárním zdrojem získávání dat byl otevřený rozhovor, který byl vedený s ředitelem organizace Keilah Community Childcare Uganda. Jelikož je navrhovaný projekt plánován pro tuto organizaci, bylo zapotřebí získat co nejdetailnější informace o aktuálním stavu situace přímo v konkrétní organizaci. Aby však nebyla situace příliš subjektivní či zkreslená, jako sekundární zdroje byly využívány odborné články mezinárodních organizací či agentur OSN, které se na tuto tematiku zaměřují.

11.1 Příčiny problému

Na příčiny nedostatečné péče a zneužívání dětí na území Ugandy je třeba nahlížet komplexně a se zřetelem na veškeré kulturní odlišnosti, které tato africká země skýtá.

Primárními příčinami nedostatečné péče je dle zkušeností a vedené evidence organizace KCCU velmi častá chudoba, vysoký počet dětí v jedné domácnosti či brzké otěhotnění velmi mladých dívek, které nemají rodičovské kompetence.

Dalšími neméně podstatnými příčinami nedostatečné péče jsou právě kulturní odlišnosti v oblasti výchovy a přístupu ke vzdělání. V této zemi převažuje autoritářský styl výchovy, který je úzce spojen s patriarchální společností. I přes poměrně direktivní způsob výchovy jsou děti často odkázány samy na sebe a musí si stravu obstarávat navzájem. Kvůli časté absenci rodičů v životě dítěte, mnohdy nemají stravu i několik dní, z čehož jsou velmi zesláblé a zranitelné, což má za následek další negativní dopady na zdraví a psychiku dítěte. V přístupu ke vzdělání v kontextu s velmi rozšířenou chudobou, především v odlehlých částech Ugandy, se lze setkat s upřednostněním obstarávání potravy, prodejem surovin na trzích, či konáním domácích prací, před naplněním práva dětí na vzdělání. Děti musí velmi často zastávat a upřednostňovat rodičovské funkce před vlastními právy a zájmy.

Pokud je na tuto problematiku nahlédnuto optikou rodin žijících v Ugandě, mnohdy si ani neuvědomují, že jejich činy a chování se k dětem lze identifikovat jako zanedbávání péče či

nějakou z forem zneužívání. Pro ně samotné je to mnohdy součástí kultury, zvyků, tradic či způsobu života, ve kterém sami vyrůstali.

Z tohoto hlediska je práce organizace KCCU velmi důležitá, protože se snaží poskytovat péči a podporu nejen ohroženým dětem, ale také informovat osoby pečující o děti o tom, jaké jsou jejich zdroje a limity.

11.2 Dopady problému

Nedostatečná péče či zneužívání dětí má velmi negativní dopady především na jedince samotného, ale také na jeho okolí a v průběhu času i na společnost samotnou. Zkušenosti zanedbávaného či zneužívaného dítěte mají negativní dopady na všechny oblasti holistického pojetí.

V biologické oblasti se děti často setkávají se zdravotními komplikacemi, bývají silně podvyživeny a z nedostatku kvalitní stravy nemají potřebné živiny ke správnému fungování, z čehož bývají velmi unavené a vyčerpané. Mnohé z nich mimo to čelí řadě nemocem. Jednou z nejzávažnějších, a pro malé děti hůře ovlivnitelných, je nemoc HIV/AIDS, se kterou se setkávají již při porodu. Dle záznamů KCCU, mají děti, které byly zneužívány nebo o ně nebylo dostatečně pečováno, horší odezvu na léčbu této nemoci oproti dětem, které vyrůstají ve vyhovujících podmínkách. Další nemocí, která může životy malých dětí ohrožovat, se nazývá malárie. Tato nemoc není přímým důsledkem nedostatečné péče či zneužívání dětí, avšak pokud se jí nakazí dítě, které nemá zajištěné vhodné podmínky pro léčbu, může pro něj být smrtící.

Malárie se vyskytuje nejvíce v chudých oblastech, mnohdy je však sama nemoc příčinou této chudoby. Jedná se o horečnaté onemocnění, které je zapříčiněno štípnutím infikované samičky komára rodu Anopheles. Komáři útočí především od soumraku do úsvitu a více se vyskytují v oblastech blízko vody. (Lékaři bez hranic, 2022)

Děti, které s organizací nespolupracují příliš aktivně, mají často velmi zdraví škodlivé návyky, proto s nimi pracovníci organizace usilují o navázání kontaktu, aby bylo případným újmám za včas předcházeno. Jedná se především o časté užívání alkoholu, užívání dostupných drog, kouření a aktivní sexuální život bez jakékoliv ochrany před neplánovaným početím či pohlavními nemocemi.

Po psychické stránce děti často trpí depresí, mají úzkosti a mnohdy až sebevražedné myšlenky. Mají sklony k užívání návykových látek, k agresivnímu chování a mají také zhoršené kognitivní funkce. Potýkají se s nízkou schopností porozumět sobě samým i druhým, prožívat, regulovat či vyjadřovat pozitivní emoce. U většiny dětí, na kterých bylo páčáno násilí

nebo byly jeho svědkem, jsou pozorovány problémy a nejistoty s osobním rozhodováním a ovládním svého temperamentu. Většina těchto dětí je zaměřena pouze na sebe a zůstávají vnitřně izolované od vnějšího světa. Mnohdy mají negativní postoj k životu a celkové vnímání sebe sama je převážně negativní.

Navazování sociálních vazeb a udržování vztahů je pro tyto děti velmi náročné a jsou v této oblasti méně aktivní. Kvalita jejich vztahů proto bývá spíše nižší. Pro pracovníky je velmi těžké s těmito dětmi navázat důvěrný a kvalitní vztah, který bude prosperující pro obě zúčastněné strany. Mnohdy se stává, že děti po získání vzájemné důvěry k pracovníkovi silně přilnou a hůře se jim spolupracuje s ostatními pracovníky či s jejich vrstevníky. Často mají tendence vracet se ke staré komunitě, která na ně má však negativní vliv a bývají snadnými oběťmi manipulace.

V oblasti spirituality bývá velkou pomocí víra v Boha, ke kterému se děti i starší obyvatelé obrací v náročných, ale i radostných situacích, které je provází životem. Objevují se však i situace, kdy se děti ocitnou v nesnázích a je pro ně těžké pochopit, převážně v situacích, kdy jsou zneužívány, že jsou na vše samy a Bůh jim nedokáže pomoci. V takových případech zažívají pocity samoty, prázdnoty a beznaděje, ze kterých pro ně není úniku. V takových případech se opět vrací se starým, zdraví škodlivým praktikám nebo k rizikovému způsobu chování.

Posledním oblastí, které bude tato podkapitola věnována jsou důsledky v oblasti vzdělávání. Následkem emočních traumat se často objevují psychické překážky v průběhu učení, nepozornost a tendence narušovat průběh výuky. Nejčastějším důvodem špatného prospěchu žáků je nadměrná únava, usínají v lavicích nebo se nemají zájem účastnit školních či mimoškolních aktivit. Některé děti mají také problémy v oblasti rozumových a jazykových kompetencích. Jejich připravenost v závislosti na jejich věku je v oblastech školní gramotnosti, schopnosti řídit se pokyny, vnímavostí, schopnosti evaluace a orientace se v interakcích s vrstevníky velmi nízká.

11.3 Specifika a velikost cílové skupiny

V tomto konkrétním projektu jsou cílovou skupinou děti od 3-16 let, žijící v Ugandě, v oblasti Mukono a blízkém okolí. Jedná se o jedince či skupinky dětí, kterým není poskytnuta dostatečná péče, anebo jsou oběťmi různých forem zneužívání jejich rodiči, nebo blízkými osobami, které se o ně starají a přijdou s těmito dětmi do styku. Projekt se zaměřuje nejen na konkrétní oblast,

ale také na konkrétní organizace, Keilah Community Childcare Uganda, která těmto ohroženým dětem poskytuje pomoc a podporu. Aktuální počet dětí, kterým organizace pomáhá je 69.

V širším měřítku v rámci celé země se však dle zveřejněných dat UNICEF týká například fyzické násilí až 59 % dívek a 68 % chlapců. Sexuální násilí zažilo již v průběhu dětství až 35 % dívek a 17 % chlapců zde žijících. (UNICEF, 2021).

Více informací k velikosti a specifikům cílové skupiny je uvedeno v teoretické části této práce v kapitole, která popisuje aktuální situaci v Ugandě.

11.4 Specifikace stakeholderů a příklady řešení problematiky

Stakeholderi, jsou jinými slovy také subjekty zapojené do řešení dané problematiky. V kontextu zneužívání a nedostatečné péče o děti nejen v Ugandě, ale i na mezinárodní úrovni existuje řada klíčových stakeholderů, kteří mají zásadní vliv na ochranu práv dětí, poskytování pomoci či formulaci politik.

Ugandské ministerstvo genderu, práce a sociálního rozvoje (Ministry of gender, labour and social development) si klade za cíl podporovat práva zranitelných osob, prosazování genderové nerovnosti, sociální ochrany a transformace komunit.

Dalším subjektem jsou samotné komunity a jejich lídři, kteří jsou v rámci šíření informací ohledně této problematiky velmi podstatným článkem. Nejvíce zainteresovanými osobami bývají často lidé, kteří si podobnými zkušenostmi během svého života prošli a snaží se šířit osvětu mezi lokálními obyvateli

Do rozhodovacích procesů by měly být zapojeny i samotné děti, mládež, rodiny a osoby o tyto děti pečující. Tato skupina by neměla být opomíjena a měla by mít příležitost vyjádřit své názory či obavy, jelikož jakékoliv opatření či intervence je napřímo ovlivňují.

Velmi podstatnými subjekty, které jsou do dané problematiky nejen v Ugandě zapojené jsou nevládní neziskové organizace (NGOs). Na lokální úrovni lze hovořit právě o zmiňované organizaci Keilah Community Childcare Uganda, která se problematice ohrožených dětí věnuje a poskytuje jim podporu v jejich nelehké situaci, vzdělání, zdravotní péči a zároveň zprostředkovává sponzorství dětí na dálku. Na mezinárodní úrovni se poté nachází mnoho dalších, větších organizací, které o zlepšení životních podmínek dětí bojují. Ať už se jedná o záchranu či zlepšování života dětí napříč celým světem, distribuci potravy, poskytování přístřeší a podobné aktivity. Konkrétními organizacemi, které se těmto aktivitám věnují jsou ku příkladu Save the Children, International Child Abuse Prevention Non-Profit (ISPCAN), World Vision, Defence for Children International (DCI) a mnoho dalších.

Na mezinárodní úrovni se dále také jedná o vládní orgány jednotlivých států, které jsou zodpovědné za implementaci a dodržování mezinárodních dohod a závazků v oblasti práv dětí.

Zapojené nejsou pouze jednotlivé země, ale také některé agentury OSN, které zaujímají klíčové role v oblasti ochrany a podpory práv ohrožených dětí. Jedná se především o UNICEF, který vytváří programy na zajištění zdravotní péče, výživy, pitné vody a hygieny, poskytuje ochranu před násilím, zneužíváním a šíří osvětu o rizicích předčasných sňatků a těhotenství, prevence HIV/AIDS aj.

UNHCR zaujímá holistický přístup k ochraně dětí a podporuje úřady, snaží se spolupracovat s dalšími partnery v oblasti ochrany dětí, usiluje o posílení inkluzivních systémů ochrany dětí, poskytování doplňkových služeb ohroženým dětem a podporování jejich bezpečnosti.

11.5 Příklady dobré praxe

Sherryll Kraizet, Ph.D. je vystudovanou specialistkou na ohroženou mládež, je mezinárodním odborníkem a autorem v oblasti well-beingu dětí včetně sexuálního zneužívání, fyzického a emocionálního týrání, šikany, mezilidského násilí, bezpečnosti dětí, speciálního vzdělávání a dětí se speciálními potřebami. Zároveň je zakladatelkou neziskové organizace *Coalition for Children*, která usiluje o zvýšení bezpečnosti dětí, prevenci zneužívání dětí, šikany a mezilidského násilí. (Safechild, [b.d.])

Je autorkou programu Safe Child, programu Take A Stand, a především programů Reach, Challenge a Recovery, které se využívají ve školách, církvích, rekreačních střediscích, organizacích zaměřených na pěstounskou péči či domácnostech. (Safechild, [b.d.])

Recovery program je navržen tak, aby představil specifické životní dovednosti, které maximalizují zotavení dítěte ze zneužívání, včetně prevence dalšího zneužívání či sekundárních následků. Prostřednictvím kombinace koncepčního a zážitkového učení napomáhá tento program zvyšovat osobní kompetence a sebevědomí. (Safechild, [b.d.])

Program je vhodný pro děti od 6 let až do dospělosti, za jeho použití se učí pozitivním dovednostem, které pomáhají snižovat riziko dalšího zneužívání včetně preventivních strategií, efektivní komunikace, asertivity, metod zvládání stresu, řešení problémů a schopnosti se rozhodovat. (Safechild, [b.d.])

Druhý příklad pochází z publikace Metodika pro práci s dětmi s SVP v předškolním vzdělávání, výstupu projektu WELCOME. Aktivity pro rozvoj sociálních dovedností ve svém

článek popisuje Mgr. Pavlína Hublová (2020), jehož obsah je zaměřen na rozvoj sociálních dovedností u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Na rozvoj dílčích sociálních dovedností se zaměřuje pomocí interaktivních her formou konkrétních prožitků dětí, kdy je kladen důraz na intrapersonální procesy. Více než výsledky jednotlivých aktivit jsou podstatné pocity dětí, zda se dokázaly shodnout či naopak a jak probíhalo případné řešení konfliktu. Součástí těchto aktivit jsou společné rozhovory o prožívaných pocitech, co děti prožívaly a co to pro ně znamenalo. Ve zmiňovaném textu jsou uvedeny aktivity vhodné pro děti v předškolním věku. (Hublová, 2020)

Autorka zdůrazňuje, že při realizaci interaktivních aktivit by mělo být dbáno na:

- konkrétní poznatky o vývojových charakteristikách dětí v závislosti na jejich věk,
- znát jejich osobnost a specifika dané skupiny,
- využívat osvědčené metodiky a náměty her,
- pracovat s aktuální atmosférou,
- veškerý obsah pečlivě připravit a zvážit možné varianty průběhu. (Hublová, 2020)

Příkladem může být aktivita *Jak se dneska cítíme*, jejíž cílem je poznávání emocí vlastních i druhých. Každé dítě si nakreslí svůj symbol reprezentující aktuální pocity (např. smajlíky), snaží se tím reflektovat a identifikovat vlastní emocionální stav. Následně si jej umístí na obličej s vyobrazuje tak své pocity, které zároveň sdílí s ostatními. Pokud dítě umístí na svůj obličej negativní symbol, je možné s ním tento projev nenásilně komunikovat. Výměna původně negativního symbolu na pozitivní je třeba okomentovat, aby si dítě tuto změnu a faktory které ji ovlivňují uvědomovalo. Dítě je vedeno k uvědomování si proměnlivosti emocí, spouštěčů i jejich změn. (Hublová, 2020)

Tato aktivita podporuje rozvoj emoční inteligence u dětí a posiluje jejich schopnost rozpoznávat, porozumět a reagovat na emocionální projevy vlastní i druhých. (Hublová, 2020)

Posledním příkladem dobré praxe je studie posuzující intervenční program *Say-Do-Say Correspondence training*. Cílem tohoto programu je zlepšení chování zanedbávaných dětí tím, že sníží rušivé, a naopak podpoří adaptivní chování. (Pino, Herruzo, Herruzo, 2019)

Byly vybrány dvě skupiny s dětmi stejného věku, pohlaví, kultury, ekonomické úrovně a s matkami dětí stejného věku. Experimentální skupinou bylo 5 dětí, které trpěly zanedbáváním a kontrolní skupinou bylo 5 dětí, které netrpěly ani zanedbáváním, ani nebyly obětmi týrání, všechny tyto děti navštěvovaly stejnou třídu. Pomocí času, které děti s rušivým chováním strávilo na sezeních, kde byl používán *Korespondenční trénink Say-Do-Say* bylo pozorováno a potvrzeno rychlé a významné snížení jejich nežádoucího chování, které dosáhlo stejné úrovně

jako u kontrolní skupiny dětí Tento výsledek byl udržen i po ukončení intervence. (Pino, Herruzo, Herruzo, 2019)

11.6 Závěr analýzy potřeby

Na základě vypracované analýzy potřeby bylo zjištěno, že je poměrně mnoho subjektů, kteří se o danou problematiku zajímají. V Ugandě je však stále mnoho dětí, které jsou přímými či nepřímými oběti zneužívání či nedostatečné péče. Dle dat UNICEF je řešená problematika velmi rozsáhlá napříč celou zemí, ugandská vláda však při řešení takto rozsáhlého problému není zatím příliš úspěšná. Oproti tomu je zde práce jednotlivců, samostatných komunit či nevládních neziskových organizací, kteří se snaží dělat maximum, aby se situace zlepšovala. Možnosti a kapacity těchto subjektů však bývají omezené a není tak v jejich silách poskytnout komplexní pomoc a podporu. Dopady, které s sebou tato problematika přináší, mají na zasažené oběti velmi negativní vliv a mnohdy až fatální následky. Zneužívání a nedostatečná péče negativně ovlivňuje děti nejen v biologickém vývoji, ale také v tom emočním a psychologickém. Potřeby, které děti v důsledku tohoto jednání mají, ale nebývají v těchto konkrétních oblastech dostatečně ošetřovány.

12 Cíl projektu

Tato kapitola vymezuje cíl projektu, hlavní záměr a předpokládaný výsledek. Počínaje touto kapitolou se práce bude zabývat především praktickými částmi.

V návaznosti na závěr analýzy potřebnosti, se bude navrhovaný projekt zaměřovat na snižování možných dopadů zneužívání a nedostatečné péče na děti, se zaměřením na psychologickou a sociální oblast.

Projekt bude navrhován na míru konkrétní organizaci Keilah Community Childcare Uganda, které se zaměřuje na naplnění biologických potřeb a potřeb v oblasti spirituality. Hlavním náplní a cílem organizace je poskytování přístřeší, pravidelné stravy a pitné vody, osvojení si správných hygienických návyků a poskytnutí zdravotní péče a vzdělání dětem, které jsou zmiňovanou problematikou zasaženy.

Tento projekt se bude věnovat naplnění zbylých oblastí vyplývajících z holistického přístupu, a tedy oblasti psychologické a sociální.

Cílem projektu je vytvoření bezpečného prostoru pro pravidelná setkávání dětí se sociálním pracovníkem, která by měla terapeutický přesah. Setkání by probíhala pravidelně po dobu jednoho roku, dvakrát týdně, vždy po výuce a s časovým ohraničením 60 minut.

Záměrem projektu je posílení kompetencí pro navazování a udržování kvalitních vztahů, posilování důvěry a snížení míry deprivace a agrese alespoň u 20 dětí v organizaci.

Předpokládaným výsledkem projektu je viditelné zlepšení celkového stavu dítěte, které se aktivně účastní setkání již po 2 měsících.

Pravidelná setkání by měla mít pozitivní vliv na psychickou stránku a vývoj dětí a posílit je v sociálních dovednostech, kterými mohou být např. znovu obnovení důvěry k druhým, umět navazovat sociální vazby a udržet si je. Snížení dopadu zažitých negativních zkušeností by mělo pozitivně ovlivnit nejen jejich vývoj, ale také jejich schopnost fungování ve společnosti.

13 Cílová skupina a příjemci pomoci

Příjemci pomoci se rozumí především osoby, jež budou mít z plánované aktivity nějaký přínos. V tomto případě lze rozdělit příjemce na přímé, jimiž jsou děti ve věku 3-16 let a které byly obětmi zneužívání či nedostatečné péče, a nepřímé příjemce pomoci, kterými jsou rodinní příslušníci těchto dětí, osoby, jež se o ně starají, přátelé anebo lidé pocházející ze stejné komunity.

13.1 Přímá cílová skupina

Přímá cílová skupina jsou v tomto projektu zneužívané či zanedbávané děti, které pocházejí z oblasti Mukono, nacházející se v Ugandě. Velikost této skupiny nelze s přesností určit, jelikož záznamy sčítání lidu v této oblasti rozdělují děti pouze do kategorií dle věku, nikoliv podle toho, zda byly či nebyly obětmi těchto činů.

Okres Mukono uvádí konečné výsledky sčítání lidu za rok 2014 následovně: Počet osob do 5 let je 64 180 dětí, dětí ve věku 6-12 let je 138 558 a poslední kategorií jsou dospívající ve věku 10-24 let, jejichž počet je 187 143. Tyto údaje jsou však téměř 10 let staré a příliš obecné, nelze díky nim určit potenciální velikost cílové skupiny. (Mukono District, 2014)

Přímou cílovou skupinou budou pro účely tohoto projektu pouze děti, které se nachází v organizaci KCCU, jejichž aktuální počet je 69 a jsou ve věku od 3-16 let.

13.2 Nepřímá cílová skupina

Nepřímou cílovou skupinou jsou osoby, které profitují z činnosti projektu i přes to, že na ně není přímo zaměřen. V tomto případě by jimi mohli být blízcí rodinní příslušníci, se kterými přijdou děti v průběhu plánovaného projektu do kontaktu a mohly by je svým chováním nepřímo ovlivnit. Druhou skupinou osob, které budou činností projektu nepřímo zasaženy mohou být budoucí partneři či rodiny těchto dětí.

14 Zdroje financování projektu

Pro plánování a realizaci projektu je zapotřebí sehnat dostatečné množství potřebných financí. Největším výdajem, který bude třeba zafinancovat je měsíční mzda sociálního pracovníka a posléze veškeré náklady na provoz s jeho činností spojené.

Organizace Keilah Community Childcare Uganda je nevládní nezisková organizace, která získává finance z pravidelných měsíčních příspěvků sponzorovaných dětí, z nárazových sponzorských darů, z provozu zdravotního centra, které poskytuje zdravotní péči a poradenství pro místní obyvatele za přiměřené poplatky. V neposlední řadě je organizace financována také ředitelem organizace, který ji podporuje vlastními příjmy a snaží se o získání možných dotací či grantů. Jelikož budou společná setkávání poskytována dětem bezplatně, je nutné zajistit dostatek financí na měsíční mzdu SP.

Jelikož budou tyto aktivity sloužit především dětem, které žijí v organizaci díky pomoci sponzorů, kteří jim veškerou péči, vzdělání aj. financují, je vhodné s nimi implementaci projektu ještě před jeho začátkem konzultovat. Po představení hlavního cíle projektu je pravděpodobné, že by se i oni sami chtěli podílet na zlepšení celkového stavu dětí a výše jejich měsíčního příspěvku by byla navýšena. Sponzoři mají možnost přispívat na narozeninové a vánoční dary pro děti nebo na návštěvy rodiny a je pouze pár jedinců, kteří tak nečiní. Pravděpodobnost, že by dětem přispívali také na tato setkání, která budou usilovat o zlepšení jejich stavu, je tedy velká.

Ačkoliv je šance na spolupráci sponzorů na spolufinancování tohoto projektu poměrně vysoká, nelze se na ní spoléhat v plné míře a je třeba zajistit další zdroj financí. Velký potenciál má vytvoření sbírky, která by měla za cíl vybrat alespoň 40 % požadovaných financí. Organizace již dlouhodobě působí na sociálních sítích a pravidelné sbírky jsou jejich součástí. Za pomoci aktuálních či bývalých dobrovolníků by mohla být tato sbírka zveřejněna na více profilech a dostala by se k širšímu okruhu lidí, kteří by měli možnost přispět. Příjem ze sbírky by mohl sloužit jednak na mzdu SP, ale také na náklady spojené s vytvořením vhodného zázemí pro setkávání.

Organizace by také mohla zažádat o jednotlivé granty či dotace, které se vypisují vždy na následující kalendářní období. Granty, které geograficky spadají a souvisí s řešenou problematikou jsou např.:

- Empower to Plan Small Grants Programme
- GH Social and Behaviour Change (SBC) Activity (The United Agency for International Development)

- Gender-Based Violence and Justice Projects. (FundsForNGOs, [b.d.]

15 Klíčové aktivity

Tato kapitola zahrnuje a popisuje veškeré klíčové aktivity, které je pro dosažení cíle projektu realizovat. Projekt bude zahrnovat celkem 7 klíčových aktivit. Dobrým předpokladem pro realizaci těchto aktivit je schválení projektu, zajištění potřebných financí a informování všech zúčastněných stran o tom, co s sebou plánovaný projekt přináší, co je jeho cílem, a jaké jsou očekávané výsledky i možná rizika.

15.1 Fáze přípravy

Klíčovými aktivitami přípravné fáze projektu jsou:

- Klíčová aktivita 1: Nábor a výběrové řízení na pozici sociálního pracovníka
- Klíčová aktivita 2: Přípravení místa pro setkávání
- Klíčová aktivita 3: Informování zaměstnanců a dětí o plánovaném projektu

15.1.1 Klíčová aktivita 1: Nábor a výběrové řízení na pozici sociálního pracovníka

Tato aktivita je jednou z nejdůležitějších a jejím cílem je nalézt vhodného sociálního pracovníka, který bude mít vhodné jazykové kompetence, znalosti a dostatek empatie pro práci se zneužívanými a zanedbávanými dětmi. Ideální pracovník by měl být svéprávný, trestně bezúhonný, zdravotně způsobilý a zároveň by měl nabývat odborné způsobilosti v souvislosti s pracovní náplní své pozice. Na nalezení vhodného pracovníka budou vyčleněny alespoň 3 měsíce. Jeho pracovní úvazek bude běžný plný úvazek.

Pro nalezení vhodného uchazeče je zapotřebí vytvoření inzerátu, který bude jasně popisovat pracovní náplň a podmínky pro tuto pozici. Inzerát s nabídkou této práce bude umístěn na webové stránky organizace a zároveň budou osloveny organizace, které se na podobnou problematiku zaměřují, aby byla zvýšena šance pro nalezení vhodného kandidáta. Umístění inzerátu a oslovení organizací bude vykonávat ředitel organizace. Po uplynutí lhůty, která je na výběr pracovníka stanovena budou uchazeči asistentem ředitele zkontaktováni a bude s nimi sjednán konkrétní termín na uskutečnění pohovoru. Během této aktivity bude spolupracovat také asistent ředitele, který bude jednotlivé schůzky plánovat. Během výběrového řízení budou uchazeči podrobněji seznámeni s plánovaným projektem a s rolí, kterou v tomto projektu mají. Po výběru vhodného uchazeče budou vykonány všechny nezbytné pracovní právní úkony, které je třeba při přijetí nového zaměstnance ze strany zaměstnavatele vykonat.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Vybrání vhodného kandidáta na pozici SP do 15.3. 2025

15.1.2 Klíčová aktivita 2: Přípravení místa pro setkávání

Tato aktivita bude započata již v průběhu KA1. Pro místo setkávání bude využita místnost, která není obývána a jsou v ní uloženy pouze několik židlí a stůl, jenž se nepoužívají. Z počátku bude vykonávána asistentem ředitele a správcem organizace, kteří budou společně tento prostor před realizací samotných setkání připravovat. Na tuto aktivitu je vyčleněno XX dní, během kterých je třeba prostor hrubě připravit, aby jej bylo možné vymalovat a zařídit tak, aby působil bezpečně a útulně. Nejdříve je potřeba celou místnost vystěhovat, opravit padající omítku, vymalovat a důkladně uklidit. Židle a stůl je po pár úpravách možné dále využívat a sníží se tak celkové náklady na zařízení nábytku v místnosti. Po nástupu sociálního pracovníka bude místnost dovybavena a nakoupí se také potřebný materiál pro sociálního pracovníka např. šanony, papíry a podobný materiál. Pro snadnější práci mu bude poskytnut také notebook, který lze v organizaci využívat. Za spolupráce dětí bude tato místnost vyzdobena např. kreslenými obrázky, aby působila útulněji a děti se v ní cítily lépe.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Místnost bude zrekonstruována, plně zařízena a připravena pro nástup sociálního pracovníka do 31.3. 2025

15.1.3 Klíčová aktivita 3: Informování zaměstnanců a dětí o plánovaném projektu

Poslední klíčovou aktivitou přípravné fáze bude informování zaměstnanců a dětí o plánovaném projektu. Jelikož se projekt dotýká obou těchto skupin, je vhodné je s konceptem projektu seznámit. Pro každou z těchto skupin je však vhodné zvolit odlišný způsob sdělení a konkrétních informací. Pro seznámení personálu o plánovaném projektu bude využito pravidelné páteční setkání, konkrétně 4.4.2025. Běžnou náplní těchto meetingů bývá společná modlitba, prostor na vznesení nových podnětů pro zlepšení fungování organizace nebo také pro sdílení nepříjemných zkušeností, obav či hodnocení aktuálního stavu.

Hlavním cílem sdělení je informování pracovníků o plánovaném projektu, jeho průběhu a očekávaných výsledcích, které by díky pravidelným setkáváním měly vzejít. Zároveň je zapotřebí s pracovníky vykomunikovat, jaká bude jejich role před oficiálním zahájením těchto setkání, např. při komunikaci s dětmi nebo jejich spolupráce při přípravách vznikajícího

zázemí. Ředitel organizace sdělí svému asistentovi základní informace o projektu a asistent poté zahrne tuto aktivitu do plánované agendy tohoto setkání. Na začátku každého setkání asistent vždy seznamuje personál s konkrétním harmonogramem probíhajícího setkání a očekávanou dobu trvání jednotlivých aktivit. Jakmile nastane chvíle pro představení projektu, ředitel organizace dostane prostor a představí jej svým zaměstnancům. Určí také jednotlivé role pro alespoň dva pracovníky – asistenta a správce prostoru organizace, kteří se budou aktivněji podílet na některých klíčových aktivitách při realizaci projektu.

Jak je již výše zmíněno, smyslem aktivity je informovat zaměstnance o tom, že budou probíhat pravidelná setkávání dětí, která budou mít za účel zlepšit sociální dovednosti a interakce dětí a zároveň budou zaměřena na zlepšení jejich psychického stavu a celkového blaha. Součástí tohoto projektu je také zřízení nové pracovní pozice pro sociálního pracovníka, který bude mít tyto aktivity na starost. Zaměstnanci budou požádáni o maximální spolupráci při realizaci tohoto projektu a zároveň jim bude poskytnut prostor pro možné dotazy. Výsledkem této aktivity je získání povědomí pracovníků o celém projektu, o plánovaných setkáních, vzniku nové pracovní pozice a pochopení významu setkávání SP s dětmi.

Indikátory splnění klíčových aktivit:

- ✓ Uskutečnění meetingu, po kterém budou pracovníci schopni popsat cíl a záměr plánovaného projektu ještě před nástupem SP.

15.2 Fáze realizace projektu

- Klíčová aktivita 4: Nástup sociálního pracovníka do organizace
- Klíčová aktivita 5: Vytvoření harmonogramu jednotlivých setkání na první 3 měsíce
- Klíčová aktivita 6: Zahájení pravidelných setkání
- Klíčová aktivita 7: Monitoring
- Klíčová aktivita 8: Navržení harmonogramu a průběžný monitoring společných setkání po dobu trvání projektu
- Klíčová aktivita 9: Evaluace

15.2.1 Klíčová aktivita 4: Nástup SP do organizace

Pro plnohodnotný výkon práce sociálního pracovníka je zapotřebí poskytnout mu dostatek prostoru pro aklimatizaci v novém prostředí a také případné dovzdělání se v oblasti této problematiky za pomoci školení.

Sociální pracovník bude mít necelý měsíc na seznámení se s dětmi, zmapování jejich aktuální situace a sociální šetření v rodinách dětí. Zároveň bude mít možnost navázat spolupráci či navštívit organizace, které se na problematiku zneužívání a zanedbávání péče zaměřují a využít tak tento prostě pro stáž. Organizace, které v Ugandě působí a na tuto problematiku se zaměřují jsou např. Safe the Children, Plan International, World Vision International.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Sociální pracovník nastoupí do organizace k 1.4. 2025.
- ✓ Do začátku května bude mít za sebou alespoň 1-2 stáže v podobných organizacích.

15.2.2 Klíčová aktivita 5: Vytvoření harmonogramu jednotlivých setkání na následující 2-3 měsíce

Sociální pracovník bude po nastudování si jednotlivých kazuistik schopen vytvořit časový harmonogram pro společná setkání. Vytvoří přehledný plakát, na kterém budou vypsány datумы, čas, místo konání a kolonka pro zapsání se. Tyto plakáty budou po vytištění umístěny do jednotlivých tříd a na další alespoň 2 viditelná místa. Sociální pracovník bude mít díky zapsaným uchazečům přehled o tom, jaké aktivity a techniky bude příhodné zvolit.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Vytvoření informačně-orientačního materiálu (10ks) s jednotlivými termíny, časem a tématem setkání formou plakátu do 8.5. 2025.

15.2.3 Klíčová aktivita 6: Pilotní verze pravidelných setkání

Pro zajištění úspěšnosti setkávání a naplnění cíle projektu je zapotřebí vytvořit testovací neboli pilotní verzi těchto setkávání. Hlavním záměrem této pilotní verze je zjištění případných nedostatků ať už kapacitních, časových, či ze strany sociálního pracovníka nebo nezájmu dětí. Pilotní verze setkávání bude spuštěna od 13.5. – 31.7. 2025, během této doby by mělo proběhnout celkem 22 skupinových setkání. Předpokladem je, že na úterních i čtvrtečních setkáních budou odlišné skupiny dětí a SP bude mít více prostoru a podnětů na případné nedostatky narazit. Program pro těchto prvotních setkání bude téměř identický oproti těm, které již nebudou spadat do testovací části. Pouze s tím rozdílem, že budou zprvu zaměřena převážně na seznamovací a sblížovací aktivity, díky kterým bude SP schopen podrobněji identifikovat individuální potřeby dětí. Po každém skupinovém setkání si bude SP evidovat jednotlivé poznatky ať už o aktivitě či aktuální situaci dětí, ale také to, zda je průběh setkání hladký nebo naráží na nějaké nedostatky.

Indikátory splnění klíčové aktivity

- ✓ Uskutečnění všech 22 setkání.

15.2.4 Klíčová aktivita 7: Monitoring

Průběžný monitoring bude SP provádět v průběhu pilotní verze skupinových setkávání. Z těchto zápisů ke konci testovacího období vytvoří ucelenou zprávu, která bude obsahovat informace o tom, co se při práci s dětmi dařilo, ale také to, co se nedařilo a na čem je případně nutno zapracovat, aby byla setkávání efektivnějšími.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Do 7.8. 2025 bude vypracováno hodnocení a shrnutí uplynulých setkání, ve kterém bude uvedeno, jak setkávání probíhají, zda setkávání plní svůj účel, nebo je třeba něco změnit
- ✓ 8.8. 2025 bude meeting s ostatními zaměstnanci a ředitelem organizace, na kterém budou tyto výsledky předneseny
- ✓ Do 13.8.2025 návržení a implementace případných změn

15.2.5 Klíčová aktivita 8: Navržení harmonogramu

Po pilotní verzi setkávání, následném hodnocení a implementaci případných změn vypracuje SP harmonogram na zbývající část projektu. Během této aktivity bude zároveň spolupracovat s asistentem ředitele, který tvoří rozvrh jednotlivých semestrů a navrhne jednotlivá setkání tak, aby nezasahovala do rozvrhu a byla zachována jejich kontinuita a pravidelnost. Rozpis těchto setkávání bude zveřejňovat a roznášet do jednotlivých tříd s časovým předstihem opět tištěnou formou, jako v předchozí verzi. SP vytvoří celkem 3 verze plakátů, z toho jich bude vždy 10 na konkrétní semestr.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Do 13.8. 2025 budou navrženy termíny dalších setkání do konce trvání projektu.
- ✓ Vytvoření a zveřejnění plakátů (10x3) souběžně s rozvrhem na aktuální semestr.

15.2.6 Klíčová aktivita 9: Zahájení pravidelných setkání a průběžný monitoring po dobu trvání projektu

V návaznosti na zveřejnění harmonogramu budou setkávání „oficiálně“ zahájena. Každý týden budou v následujících měsících probíhat 2 pravidelná setkání, ze kterých bude SP vypracovávat záznamy a sledovat, jak se odráží společná práce na stavu dětí. Bude reagovat na jejich potřeby

a přizpůsobovat program aktuální situaci ve skupině. Po každém setkání bude vytvořen záznam, ve kterém bude uveden počet zúčastněných dětí, jejich aktivita, náplň setkání a zhodnocení celkového klima skupiny. Pokud některé z dětí navštíví svou rodinu, SP se bude snažit poskytnout dítěti v případě potřeby dostatečnou oporu a případně také individuální intervenci, která však nemusí být formální formou.

V průběhu této části projektu by se měl SP současně účastnit sociálních šetření, které organizace nadále provádí a mapovat celkovou situaci, aby na ní mohl v případě potřeby reagovat. Pravděpodobnost, že se během sociálního šetření objeví nové dítě, kterému je třeba pomoci a dostane se v průběhu tohoto projektu do organizace je poměrně vysoká a je zapotřebí, aby SP dokázal reagovat na jeho individuální potřeby.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Od 14.8. 2025 do 29.5. 2026 proběhnout každý týden 2 skupinové setkání a budou z nich vytvořeny zápisy
- ✓ 2x do měsíce budou uskutečněna sociální šetření v okolních komunitách
- ✓ Dětem, které navštíví svou rodinu bude poskytnuta neformální intervence

15.2.7 Klíčová aktivita 10: Evaluace a ukončení projektu

Cílem této poslední klíčové aktivity je zhodnotit úspěšnost či neúspěšnost celého projektu a jeho cíle. Sociální pracovník opět poskytne ucelenou zprávu ze všech setkání a zároveň vyhodnotí výchozí a aktuální stavy dětí, které se společných setkávání účastnily. Tyto výsledky budou předmětem práce nejen sociálního pracovníka, ale také dalších zainteresovaných osob, kterými byli všichni zaměstnanci organizace Keilah Community Childcare Uganda, kteří s dětmi po celou dobu projektu přišli do kontaktu.

Součástí této aktivity je nejen zhodnocení projektu, ale zároveň jeho ukončení.

Indikátory splnění klíčové aktivity:

- ✓ Vytvoření zprávy o vyhodnocení úspěšnosti projektu a jeho výsledků do 4.6. 2026.
- ✓ Meeting zaměstnanců, na kterém proběhne evaluace projektu a souběžně jeho ukončení bude uskutečněn 5.6. 2026.

16 Výstupy, očekávané výsledky a přidaná hodnota projektu

Součástí výstupů tohoto projektu bylo vytvoření informačního letáku pro děti, který slouží jako zjednodušený harmonogram plánovaných setkání a informuje pracovníka o tom, kolik dětí se na setkání přibližně dostaví. Dalším výstupem, který bude uskutečněn před nástupem sociálního pracovníka je vytvoření sbírky, která umožní zajistit dostatečné finanční prostředky na financování hlavní části projektu.

Výsledkem projektu je vytvoření bezpečného místa pro setkávání dětí se sociálním pracovníkem, který bude dětem podporou v jejich nelehké situaci. Zároveň se bude zaměřovat na snižování negativních vlivů, které na děti zneužívání a zanedbávání péče má a pomáhat jim se s těmito jevy vyrovnat a pracovat. Výsledek tohoto projektu lze posuzovat až s delším časovým odstupem, avšak mírné stopy po spolupráci sociálního pracovníka s dětmi by měly být čitelné již po pár měsících. Součástí výsledků tohoto projektu je také větší znalost lokálních obyvatel o tomto tématu, rozšíření povědomí o organizaci Keilah Community Childcare Uganda a teoreticky také větší provázanost organizací, které mají společný cíl, a to pomáhat zneužívaným či zanedbávaným dětem.

Přidanou hodnotou projektu je snaha o zmírnění negativních dopadů na vývoj a celkový stav zasažených dětí. Přispívá k pozitivní změně komunity, samotných rodin, a především podporuje a pečuje o děti, které se staly oběťmi násilných činů či zneužívání a u kterých byla základní péče byla zanedbávána. Celkový pohled na život očima těchto dětí není vůbec barevný a výsledný cíl projektu by mohl umožnit těmto dětem vnímat svět a jeho barvy jasněji.

17 Management rizik

Během plánování projektu je nutno zvážit možná rizika, která mohou projekt ohrozit a zároveň navrhnout vhodná opatření, kterými lze rizika eliminovat. V této kapitole jsou uvedena a popsána nepravděpodobnější rizika, která mohou projekt negativním způsobem ovlivnit.

Prvním rizikem tohoto projektu je, že se nepodaří sehnat dostatek financí na jeho uskutečnění. Finance jsou nedílnou součástí plánovaných aktivit a bez finančního zajištění není možné postupovat dále. Pravděpodobnost tohoto rizika je střední. Pro spuštění projektu je finanční zabezpečení klíčovým a nemělo by se tak stát, že by byl spuštěn bez dostatečných financí. Je však možné, že by byly náklady na tuto činnost vyšší, než bylo původně očekáváno. Dopadem tohoto rizika by mohlo být předčasné ukončení projektu, kvůli nedostatku finančních prostředků na jeho dofinancování. Tato situace by negativně ovlivnila také stav dětí, který by se mohl nadále zhoršovat.

Druhým rizikem, které při realizaci tohoto projektu hrozí je nenalezení vhodného sociálního pracovníka. Specifické požadavky, které jsou na uchazeče o tuto pozici kladeny, nejsou na ugandské poměry příliš běžné a pravděpodobnost, že se nepodaří najít vhodného kandidáta je na škále pravděpodobnosti střední. Dle slov ředitele organizace není v Ugandě studium humanitních oborů se specializací na sociální práci tak běžné. Uganda je však zemí, která je dlouhodobě napojena na mezinárodní organizace, které se na podobné problematiky zaměřují. Pokud by se tedy nepodařilo najít vhodného uchazeče o tuto pozici z lokálních zdrojů, bylo by možné navázat spolupráci s dalšími, např. mezinárodními organizacemi, které mají více proškolených pracovníků, kteří by tuto pozici mohli vykonávat. Tomuto napojování na jiné organizace se říká síťování neboli networking. Možnými dopady, které by kvůli nenalezení sociálního pracovníka mohly nastat by byl špatný či zhoršující se stav dětí, které se s touto problematikou potýkaly. Jak je již zmíněno v kapitole zaměřující se na dopady této problematiky, děti, které byly obětmi těchto činů mají větší problém při navazování a udržování sociálních vazeb, problémy ve vzdělávání, s důvěrou aj. Proto je nalezení vhodného SP a zaměření se na zlepšení jejich aktuální nepříznivé situace velmi důležité i z dlouhodobého hlediska. Opatřením, kterým lze možnému vzniku rizika předejít je napojení se na mezinárodní a lokální organizace již při náboru sociálního pracovníka, aby byly zvýšeny šance na obsazení této pozice.

Třetím rizikem je neúčast dětí a nezájem, jakkoliv se zapojovat a se sociálním pracovníkem spolupracovat. Toto riziko je však poměrně nízké, děti bývají při příchodu nového člena do organizace velmi přátelské a zvědavé. Pokud budou vhodně motivovány ze strany

ostatních pracovníků organizace i samotným sociálním pracovníkem, je velmi nepravděpodobné, že by kapacity nebyly naplněny. Dopady, které s sebou toho riziko přináší je nevyužití odbornosti, kterou sociální pracovník má, aby mohl být stav dětí zlepšen. Dalším dopadem by mohlo být nenaplnění cíle projektu. Opatřením, kterým by šlo této situaci předejít je již zmíněná motivace dětí ke spolupráci, variabilita a schopnost sociálního pracovníka na podobné situace reagovat. SP by se měl snažit děti dostatečně zaujmout a umět vyhodnotit jednotlivé stavy dětí a v návaznosti na jejich potřeby adekvátně reagovat.

Čtvrtým rizikem je nedostatečná kapacita a časová tíseň sociálního pracovníka. Sociální pracovník nebude schopen uspokojit nadměrnou poptávku po společných, případně soukromých schůzkách a nebude schopen reagovat na všechny potřebné zakázky. Pravděpodobnost tohoto rizika je střední. Organizace má určitou kapacitu pro konkrétní počet dětí, kterou nelze přesáhnout a současně nelze předpokládat, že všechny děti budou aktivně spolupracovat již od začátku. Závažnost některých situací je však poměrně vysoká a je možné, že četnost schůzek bude potřeba navýšit. Sociální pracovník však potřebuje dostatečné množství času na přípravu a zhodnocení jednotlivých setkání a také čas na vlastní psychohygienu. Dopad, který by toto riziko mohlo přinášet, je vznikající napětí mezi dětmi, popř. mezi pracovníky organizace a z toho vznikající tlak na práci sociálního pracovníka. Možným opatřením před vznikem tohoto rizika je nastavení pravidelných setkání s dostatečným předstihem, určení nejvyššího možného počtu účastníků a schopnost pracovníka náležitě vyhodnotit, jakou formu spolupráce konkrétní skupinky potřebují.

Pátým rizikem je, že sociální pracovník nezvolí vhodné techniky a spolupráce nebude úspěšná. Pravděpodobnost tohoto rizika je spíše nízká. Sociální pracovník by měl být vyškoleným odborníkem, který dokáže vhodně vyhodnotit konkrétní situace a z nich určit adekvátní postupy. Zároveň bude SP poskytnut prostor pro doplňující školení a součástí jeho práce bude průběžný monitoring jednotlivých kazuistik, ze kterých lze úspěšnost či neúspěšnost za včas vyhodnotit a používané techniky změnit. Dopad, který by mohlo špatné využívání technik přinášet je nezlepšující se stav dětí či naopak zhoršování jejich stavu. Zároveň by se setkávání mohla pro děti stát neatraktivními. Opatření, které lze učinit, aby se tomuto riziku předešlo je tvoření vhodného programu pro konkrétní skupiny, aktivita sociálního pracovníka i mimo tato setkání a upřímný zájem o jejich osobu. Možným opatřením je také již zmíněné školení SP.

Tabulka 1: Management rizik

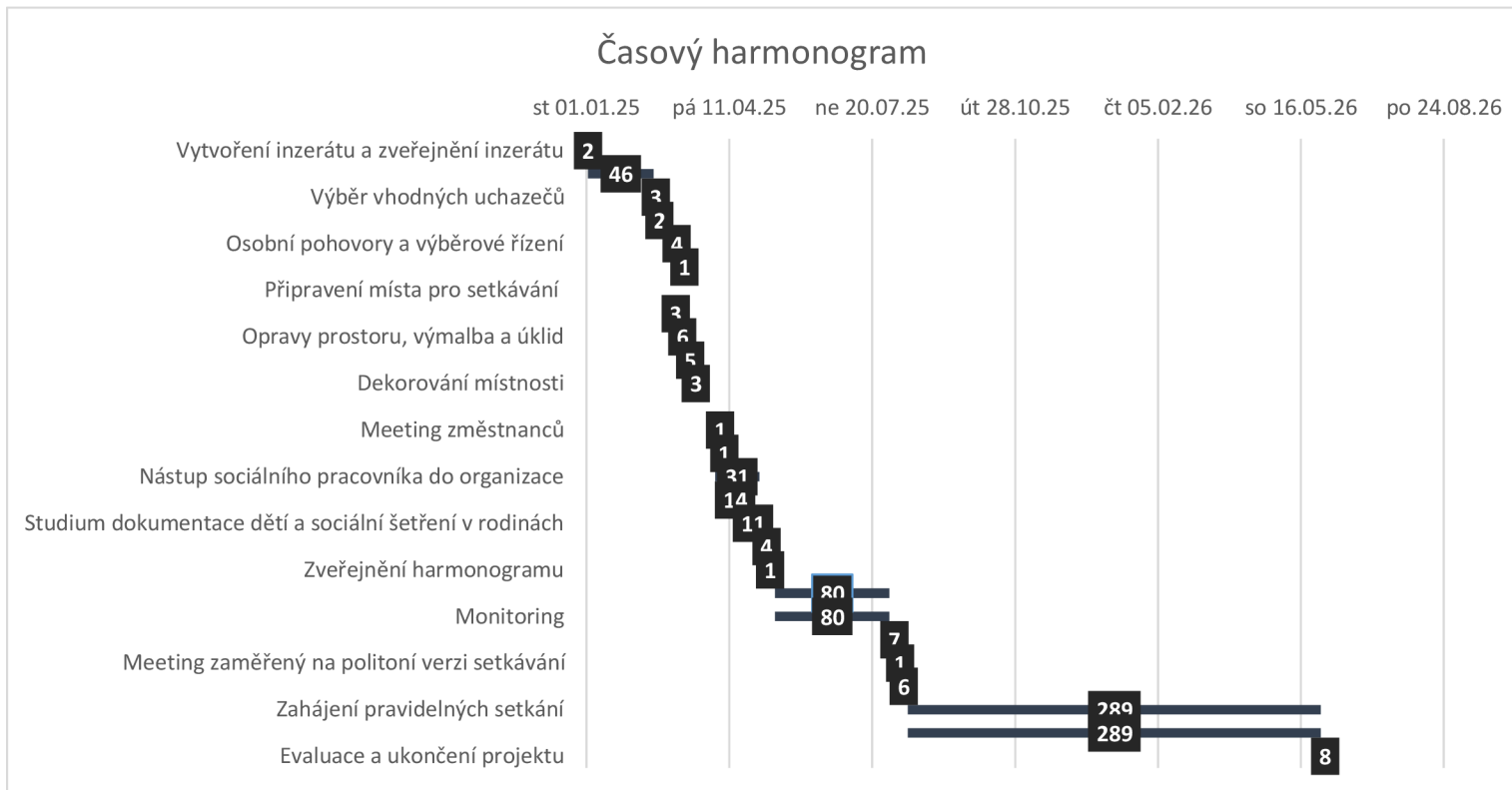
RIZIKO	PRAVDĚPODOBNOST	DOPAD	OPATŘENÍ
Riziko 1: Neočekávané navýšení finančních prostředků	střední	předčasné ukončení projektu	vhodně rozplánovaný rozpočet
Riziko 2: Nenalezení SP	střední	projekt by nemohl být uskutečněn	oslovení větších organizací, které se podobnou problematikou zabývají, zveřejnění inzerátu na vhodná místa
Riziko 3: Neúčast dětí na setkáních	nízká	nevyužití kompetencí, které SP má, stagnace či zhoršení stavu dětí	motivace dětí, aktivita a zájem ze strany SP
Riziko 4: Nedostatečná kapacita SP	střední	zvýšený tlak na SP, napětí mezi dětmi	adekvátně rozplánovaný harmonogram setkání, stanovení maximální kapacity pro jednotlivá setkání
Riziko 5: Špatné zvolení technik	nízká	žádný progres či zhoršený stav dětí, o setkávání nebude zájem	školení SP v dané oblasti, motivace dětí, aktivita a zájem SP o děti

(Zdroj: vlastní zpracování)

18 Harmonogram projektu

Níže uvedený harmonogram představuje jednotlivé aktivity, které je za potřeby splnit, aby bylo možné dosáhnout cíle plánovaného projektu. Popisuje jejich časový rámec a celkovou délku trvání projektu.

Tabulka 2: Časový harmonogram projektu

(Zdroj: vlastní zpracování)

19 Rozpočet projektu

Obrázek 1: Rozpočet projektu, (Zdroj: vlastní zpracování)

ROZPOČET				
Lidské zdroje	Počet pracovníků	Počet měsíců	Hrubý plat/měsíc	Celková částka v UGX
Sociální pracovník	1	14	700 000 UGX	11 900 000UGX
Prostředky				
Prostředky	Množství	Jednotková cena		Celková částka v UGX
Náklady a materiál na hrubé opravy místnosti	nelze určit přesný počet	10 000 – 20 000 UGX		200 000 UGX
Barva na výmalbu místnosti	10 l	130 000 UGX		130 000 UGX
Materiál na výmalbu (štětce, válečky, ...)	4 ks	5 000-20 000 UGX		55 000 UGX
Skříň	1 ks	250 000 UGX		250 000 UGX
Pohovka z druhé ruky	1 ks	350 000 UGX		350 000 UGX
Kancelářské potřeby (tužky, propisky, papír, šanony, ...)	nelze určit přesný počet	200-5 000 UGX		60 000 UGX
Školení				1 500 000 UGX
Energie	16 měsíců	100 000 UGX/měsíc		1 600 000UGX
Výroba plakátů	40 ks	4 000 / ks		160 000 UGX
Pohonné hmoty	5 000 km	36 000 UGX/l		2 000 000 UGX
CELKOVÉ NÁKLADY				18 205 000 UGX
Zdroje financování				Částka v UGX
Sbírka				7 500 000 UGX
Grant / dotace				9 000 000 UGX
Příspěvky sponzorů				3 000 000 UGX
VÝSLEDNÁ ČÁSTKA				19 500 000 UGX
Očekávané zdroje				19 500 000 UGX
Očekávané výdaje				18 205 000 UGX
Rozdíl				1 295 000 UGX

Výše cen, které jsou v rozpočtu uvedeny se vztahují na období, ve kterém byl tento projekt plánován. Výše měsíčního platu SP je uvedena v závislosti na velikost a příjmy organizace a průměrné platy osob žijících v této oblasti.

20 Logický rámec projektu

Tabulka 3: Logický rámec projektu

	Popis projektu	Objektivně ověřitelné ukazatele	Způsoby ověření	Předpoklady realizace
Přínosy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Snížení vlivu zanedbávání či zneužívání na psychologický a sociální vývoj dětí 2. Rozšíření nabídky služeb 3. Zviditelnění organizace 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alespoň u 20 % aktivně zapojených jedinců bude po ukončení projektu pozorováno zlepšení v psychologické a sociální oblasti 2. Služba je využívána 3. Více osob v širším okolí ví o existenci organizace 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Děti dokážou navazovat a udržet sociální vazby, lépe ovládají své emoce, snížení míry agresivity, menší míra deprivace 2. Docházka 3. Zvýšená návštěvnost webových stránek 	-
Cíl	Vytvoření bezpečného prostoru pro pravidelná setkání, která budou mít terapeutický přesah.	Zařízená místnost, ve které se budou pravidelně uskutečňovat setkání.	Alespoň u 20 % dětí dojde k viditelnému zlepšení jejich stavu	Děti se budou účastnit plánovaných setkání a pracovník bude vykazovat výsledky společné práce
Výstupy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zrekonstruovaná a vybavená místnost pro setkávání 2. Přijetí a nástup SP 3. Zahájení pravidelných setkání 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Místnost bude opravena a připravena k nastěhování nábytku 1.2 Místnost bude plně vybavena <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Vytvoření a zveřejnění inzerátu na pozici SP 2.2 Výběrové řízení 2.3 Kontaktování vhodného kandidáta 2.4 Nástup SP do organizace do 1.4. 2025 2.5 Doplnující školení pro SP <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Vytvoření harmonogramu na pilotní verzi setkání na 2 měsíce 3.2 Monitoring a vyhodnocení pilotní verze 3.3 Návrh změn či opatření 3.4 Implementace změn 3.5 Oficiální zahájení pravidelných setkání 3.6 Průběžný monitoring 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Místnost bude plně využívána SP a dětmi <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Zveřejněný inzerát navštíví alespoň 10 uchazečů 2.2 Dostaví se alespoň 4 uchazeči o místo SP 2.3 Bude smluvený termín na osobní schůzku 2.4 SP bude mít v organizaci podepsanou smlouvu 2.5 Absolvuje školení či stáž alespoň V 1-2 zařízeních <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Děti budou zapsána na jednotlivá setkání 3.2 Budou vytvořeny průběžné hodnotící zprávy a z toho jedna finální 3.3 Návrhy na změny budou písemně zaznamenány 3.4 Průběh setkávání bude pozměněn 3.5 Setkání začnou být navštěvována 3.6 Budou vytvořeny záznamy v proběhnutých setkání 	<ol style="list-style-type: none"> - Místnost bude pravidelně využívána pro setkání a pro práci SP - SP bude plánovat aktivity a realizovat jednotlivá setkání - Děti budou v průběhu setkání aktivní

Klíčové činnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nábor a výběrové řízení na pozici SP 2. Přípravení místa pro setkávání 3. Informování zaměstnanců a dětí o plánovaném projektu 4. Nástup SP do organizace 5. Vytvoření harmonogramu jednotlivých setkání na následující 2 měsíce 6. Pilotní verze pravidelných setkání 7. Monitoring 8. Navrzení harmonogramu 9. Zahájení pravidelných setkání a průběžný monitoring 10. Evaluace a ukončení projektu 	<p>Rozpočtové poměry</p> <p>Zdroje: Sbirka – 7 500 000 UGX Sponzoři – 3 000 000 UGX Grant / dotace – 8 000 000 UGX</p> <p>Výdaje: Mzda SP – 11 900 000 UGX Rekonstrukce a výbava prostor – 985 000 UGX Energie – 1 600 000 UGX Pohonné hmoty – 2 000 000 UGX Školení – 1 500 000 UGX Jiné – 220 000 UGX</p>	<p>Časový rámec:</p> <p>1.1–10 týdnů 1.2 -2,5 týdne 1.3–3 dny 1.4–3 měsíce 1.5–3 dny 1.6–2 měsíce 1.7–2 měsíce 1.8–6 dní 1.9 9, - 5 měsíce 1.10 - 8 dní</p>	<p>- Bude vybrán vhodný uchazeč na pozici SP - Dokončení příprav místnosti - Vytvoření harmonogramu a navrzení aktivit na setkávání</p>
---------------------	---	--	--	---

(Zdroj: vlastní zpracování)

Závěr

Tato bakalářská práce s názvem Vliv zneužívání dětí a nedostatečné péče na jejich vývoj v Ugandě, si klade za cíl na základě odborných a dostupných zdrojů problematiku teoreticky ukotvit a naplánovat projekt, který bude zaměřen na snižování negativního vlivu, který s sebou tato problematika přináší. První část práce představuje téma více do hloubky a poskytuje ucelený přehled jednotlivých pojmů, které s touto problematikou souvisí. Popisuje aktuální situaci na území Ugandy i České republiky v mnoha perspektivách a nahlíží na tuto problematiku rovněž optikou sociální práce.

Druhou částí cíle bylo navržení projektu konkrétní organizaci Keilah Community Childcare Uganda, která působí v oblasti Mukono a blízkém okolí. Projekt vychází z poznatků analýzy potřebnosti, jejímž účelem bylo zmapovat příčiny, důsledky a možná řešení této problematiky.

Cílem projektu bylo navrhnout aplikovatelné řešení, pomocí kterého budou sníženy negativní dopady tohoto jednání na sociální a psychologický vývoj konkrétní skupiny dětí. Cíle práce byly naplňovány pomocí rešerše odborných zdrojů a pomocí rozhovoru, který byl uskutečněn s ředitelem uvedené organizace. Tyto zdroje prokázaly, že zneužívání a zanedbávání péče kriticky ohrožuje zdravý vývoj dětí, což může v dlouhodobém časovém horizontu ovlivňovat celkový stav společnosti.

Zkoumaná problematika nezasahuje pouze biologický, ale také psychologický a sociální vývoj. Nedostatečné ošetření těchto dvou rovin může mít zásadní vliv na fungování zneužitých dětí ve společnosti i na vnímání sebe sama. Poskytnutím včasné a dostatečné pomoci a podpory však mohou být negativní dopady snižovány. Pro komplexní řešení takto rozsáhlé problematiky je však zapotřebí důkladnější implementace možných opatření, které ugandská vláda nabízí a intenzivnější spolupráce a podpora vlády směrem k nevládním organizacím, které se na tuto problematiku zaměřují.

Bibliografie

- BÁBORSKÁ, Jana, 2012. Dětská práce v rozvojovém světě. Diplomová práce. Masarykova univerzita. [citováno 2024-02-22]
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, [b.d.]. Co je domácí násilí. Online. Domácí násilí. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>. [citováno 2024-02-01].
- DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM, [b.d.]. Fyzické a psychické týrání. Online. Dětské krizové centrum. Dostupné z: <https://www.ditekrize.cz/2021/09/fyzicke-a-psychicke-tyrani/>. [citováno 2024-01-09].
- DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk, DYTRICH, Zdeněk, MATĚJČEK. 1995, *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vydání 1. Grada, s. 8. ISBN 80-7169-192-5. [citováno 2024-01-09].
- FLORIÁNOVÁ, Alexandra, 2023. Online. Úmluva o právech dítěte v souvislostech. Šance dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/umluva-o-pravech-ditete-v-souvislostech>. [citováno 2024-04-11].
- FUNDS FOR NGOS, [b.d.]. Grants and Resources for Sustainability. Online. Dostupné z: <https://www2.fundsforngos.org/tag/uganda/>. [citováno 2024-04-22].
- HAŠKOVCOVÁ, Helena, Naděžda, ŠPATENKOVÁ. 2004. *Mamulek o násilí*. Vydání 1. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, s.83. ISBN: 80-7013-397-X. [citováno 2024-04-24]
- HAVRÁNKOVÁ, Olga, in Matoušek a kol. 2003, *Metody a řízení sociální práce*. Vydání 1. Portál, s. 153–165. ISBN 80-7178-548-2. [citováno 2024-01-15].
- HUBLOVÁ, Pavlína, 2020. Aktivita pro rozvoj sociálních dovedností. Online. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22413/aktivita-pro-rozvoj-socialnich-dovednosti.html>. [citováno 21.04.2024].
- HURYCHOVÁ, Eva, 2017. Sešit sociální práce. Role sociálního pracovníka ve školství. Potenciál školské sociální práce. Online. MPSV. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/Sesit_socialni_prace_c.1.pdf/db78bce3-5fe7-c0e7-9737-e6a142e5ec3b. [citováno 2024-04-03].
- HURYCHOVÁ, Eva., 2017. Sešit sociální práce. Role sociálního pracovníka ve školství. Podněty k organizaci práce sociálního pracovníka ve škole. Online. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/577460/Sesit_socialni_prace_c.1.pdf/db78bce3-5fe7-c0e7-9737-e6a142e5ec3b. [citováno 2024-04-13].
- IN ISUSTITIA, 2021. Výzkum násilí na lidech se zdravotním postižením. Online. In IUSTITIA. Dostupné z: <https://in-ius.cz/s-nasilim-ma-zkusenost-73-procent-lidi-se-zdravotnim->

- postizenim-rikaji-predbezne-vysledky-vyzkumu-vyzkum-pokracuje-vyzkumnici-shanej-respondenty/. [citováno 2024-04-23].
- INTERNATIONAL LABOUR ORGANISATION (ILO), [b.d.]. Co je dětská práce. Online. Dostupné z: <https://www.ilo.org/ipec/facts/lang--en/index.htm>. [citováno 2024-02-01].
- KATALOG POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB, [b.d.]. Sociální poradenství. Online. Dostupné z: <https://kpss.olomouc.eu/katalog/socialni-sluzby/socialni-poradenstvi/>. [citováno 2024-03-27].
- KOBSKÝ, Vojtěch, 2012. Domácí násilí. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- LÉKAŘI BEZ HRANIC, 2022. Malárie. Online. Lékaři bez hranic. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/malarie>. [citováno 2024-04-15].
- MATOUŠEK, Oldřich, a kol., 2005. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 46. s. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-767-002-X. [citováno 2024-04-24]
- MATOUŠEK, Oldřich. a kol. 2003, *Metody a řízení sociální práce*. s. 181-199. Portál, ISBN 80-7178-548-2 [citováno 2024-01-05].
- MERTL, Vojtěch, 2020. Předpoklady a dovednosti sociálního pracovníka pro práci s ohroženými dětmi a mládeží do 15 let. Diplomová práce. Masarykova Univerzita [citováno 2024-02-12].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2008. Rodinná politika na úrovni krajů a obcí. MPSV. Online. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodinna_politika.pdf/c5ac6806-30a5-813c-a561-1578df33368e. ISBN 978-80-86878-82-9. [citováno 2024-03-08].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2020. Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029. Online. MPSV. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NARODNI+STRATEGIE+OCHRANY+PR+AV+DETI+2021_2029_FINAL.pdf/4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5. [citováno 2024-04-13].
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2020. Sociální služby. Online. MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>. [citováno 2024-04-24]
- MINISTRY OF GENDER, LABOUR AND SOCIAL DEVELOPMENT, 2015. The National Social Protection Policy. The Social Protection System in Uganda. Online. Dostupné z: <https://socialprotection.go.ug/wp-content/uploads/2016/07/National-Social-Protection-Policy-uganda.pdf>. [citováno 2024-03-08].
- MUKONO DISTRICT, 2014. Population & Culture. Online. Mukono District. Dostupné z: <https://mukono.go.ug/lg/population-culture>. [citováno 2024-04-25]

- MUSIL, Libor, 2004. „Ráda bych vám pomohla, ale...“. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-1-9. [citováno 2024-04-24]
- NAVRÁTIL, Pavel, Teorie a metody sociální práce. 2001. Vydání 1. Zeman, ISBN 80–903070-0-0. [citováno 2024-01-07]
- NEDĚLNÍKOVÁ, Dana. 2008. Etická dilemata v terénní sociální práci. In: Profesionální dovednosti terénních sociálních pracovníků, 377. s. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-504-1 [citováno 2024-04-24]
- ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ, 2006. Deklarace práv dítěte. Online. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/deklarace-prav-ditete.pdf>. [citováno 2024-01-09].
- PAULÍK, Karel a kol., 2005. Uplatnění věd o člověku v sociální práci. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN: 80-7042-690-X. [citováno 2024-04-24]
- PINO María J, Javier HERRUZO, HERRUZO Carlos, 2019. A New Intervention Procedure for Improving Classroom Behavior of Neglected Children: Say Do Say Correspondence Training. International Journal of Environmental Research and Public Health. National Library of Medicine. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6695592/> [citováno 2024-04-21]
- PRÁVO NA DĚTSTVÍ, [b.d.]. Sexuální zneužívání. Online. Právo na dětství. Dostupné z: <https://www.pravonadetstvi.cz/deti/mas-problemy/ublizuji-ti/sexualni-zneuživani/>. [citováno 2024-01-09]
- PRESSLEROVÁ, Pavla. 2023. Syndrom CAN. Online. Šance Dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/syndrom-can>. [citováno 2024-01-09].
- ŘEZNÍČEK, Ivo. 1994. Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, s 33-54. ISBN 80–85850-00-1 [citováno 2024-04-24]
- SAFE CHILD, [b.d.]. Recovery Program. Online. Coalition for Children. Dostupné z: <https://safechild.org/recovery-program/>. [citováno 21.04.2024].
- Sdělení č. 104/1991 Sb., ze dne 7.1. 1991, Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. [citováno 2024-04-24]
- STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV, 2024. Týrání dětí. Online. Národní zdravotnický informační portál. Online. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/102-tyrani-deti>. [citováno 2024-01-09]
- ŠANCE DĚTEM, [b.d.]. OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí. Online. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/ospod-organ-socialne-pravni-ochrany-deti>. Šance dětem. [citováno 2024-04-13].

- ŠANCE DĚTEM, [b.d.]. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Online. Šance dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/zarizeni-pro-deti-vyzadujici-okamzitou-pomoc-zdvop>. [citováno 13.04.2024].
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Mediace umožňuje rychlé a kultivované mimosoudní řešení konfliktů. Sociální práce / Sociálna práca. 2005. č. 4, s. 20–31. ISSN 1213–6204 [citováno 2024-04-24]
- ŠKODOVÁ, Zdeňka, 2018. Etická dilemata sociální práce při práci s dětmi a mládeží v nízkoprahových zařízeních. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějicích. [citováno 2024-04-24]
- ŠKOPOVÁ, Veronika, 2016. Využití facilitace při individuálním plánování v pobytové službě. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. [citováno 2024-04-24]
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání, 1973 [citováno 2024-04-24]
- UNICEF, 2017. Social protection in Uganda. Addressing child poverty to improve the well-being of children. Online. Dostupné z: <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/social-protection> [citováno 2024-03-08].
- UNICEF, 2018. Social Policy, Advocacy and Evaluation in Uganda. Online. Dostupné z: <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/social-policy>. [citováno 2024-03-08].
- UNICEF, 2020. Child Protection Systems. Preventing and Responding to violence against children in Uganda. Online. Dostupné z: <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/child-protection-systems>. [citováno 2024-01-18].
- UNICEF, 2021. Child Protection in Uganda. Online. Dostupné z: <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/child-protection>. [citováno 2024-01-18].
- UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS OFFICE, 2006. Všeobecná deklarace lidských práv. Online. OHCHR. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf. [citováno: 2024-04-24]
- Usnesení č.2/1993 Sb., ze dne 28.12. 1992, Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky [citováno 2024-04-24]
- VANIČKOVÁ, Hana, 2023. Zanedbávání péče o dítě. Online. Šance Dětem. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/zanedbavani-pece-o-dite>. [citováno 2024-01-08].
- WILKINSON, Michael. Tajemství facilitace. Dosáhněte výjimečných výsledků v týmové práci pomocí SMART metody. Brno: Computer Press, a. s., 2011. 288 s. ISBN 978-80–251-2607-3. [citováno 2024-02-10]

Zákon č. 359/1999 Sb., ze dne 30.12. 1999, o sociálně-právní ochraně dětí [citováno 2024-04-24]

Zákon č.40/2009 Sb., ze dne 9.2. 2009, trestní zákoník [citováno 2024-04-24]

Zákon č.89/2012 Sb., ze dne 22.3.2012, občanský zákoník [citováno 2024-04-24]

ŽALUDOVÁ, Martina, 2008. Oběť sexuálního zneužívání. Psychologické, sociální a právní aspekty. Diplomová práce. Masarykova univerzita. [citováno 2024-04-24]